

VITENSKAPELIG
HØYSKOLE
Norwegian School of
Theology, Religion and Society

Religiøst entreprenørskap

En studie i Eckhart Tolles livssynskonstruksjon

Ellen Versto Gjerstad

veileder

professor Asle Eikrem

MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn,

AVH5055: Masteroppgave Lektorprogram i KRLE/ religion og etikk og samfunnsfag

30 ECTS, vår 2022

Antall ord: 17489

Forord

Nå er tre år på MF er over. Tre fantastiske år for en middelaldrende lærer med oppgraderings behov. Jeg har fått faglig påfyll fra meget dyktige forelesere og blitt kjent med flotte medstudenter fra hele landet. Det har vært en magisk tid for meg. Jeg kommer fra et lite sted, hvor man ikke i særlig grad har kollegaer å snakke fag med. Lørdagene på MF har vært noe jeg har sett frem til og prioritert. Den nærheten vi har hatt til foreleserne, med den dialog pregede forelesningsstilen har vært unik, slik jeg ser det. De har vært imøtekommende og delt raust av kunnskapen sin. Jeg vet også at foreleserne vi har hatt er anerkjente innenfor sine fagfelt og det at de velger å undervise på dette studiet, på lørdager, er noe jeg synes er utrolig flott ved MF.

Takk til veileder for gode tilbakemeldinger og tålmodighet.

Takk til MF for muligheten til å følge undervisning på lørdager og få et faglig påfyll på dette nivået. Det har vært inspirerende og dyktige forelesere.

Takk til medstudenter i kullet som har vært til støtte og glede gjennom tre år.

Sammendrag

Problemstillingen i denne oppgaven er som følger:

Hvordan konstruerer Eckhart Tolle sitt livssyn?

Jeg har undersøkt og tolket teksten hans i boken: *Det er nå du lever opp* mot hybridiserings teorier og teorien om den subjektive vendingen hos Helaas og Gilhus. Det er en litteraturstudie, hvor jeg foretar en tematisk innholdsanalyse og anvender hermeneutisk metode på teksten i boken. Jeg vurderer tekstens deler og helhet opp mot teoriene forskjellige deler og det jeg konkludere med er at Eckhart Tolles livssynskonstruksjon er en hybridisering med elementer fra psykologi, kristendom, hinduisme og buddhisme. Hybridene har en spirituell og en fysisk dimensjon, med lesning av spirituelle tekster og praktisering av meditasjon og pusteøvelser. Tolle har en konstruksjon som retter seg mot postmoderne mennesker som søker etter lindring for sine psykiske og fysiske utfordringer.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Tema	1
1.2	Problemstilling.....	3
1.3	Materiale	4
1.4	Metode	8
1.5	Struktur	10
2	Teori	10
2.1	12
2.2	Teosofi.....	12
2.3	Religioner med indisk bakgrunn.	13
2.4	Nypaganisme.	13
2.5	Teknologiske religioner.....	13
3	Analyse og drøfting	19
4	Avslutning	42
5	Litteratur.....	44

1 Innledning.

1.1 Tema

Det jeg skal undersøke i denne oppgaven er et eksempel på en livssynskonstruksjon. En livssynskonstruksjon er et postmoderne fenomen og noe man finner finne innenfor moderne religiøsitet. Det som skjer er at det settes sammen elementer fra forskjellige livssynstradisjoner som blir en ny spirituell retning. Det som muliggjør livssynskonstruksjoner er primært at det postmoderne mennesket har vendt blikket mot seg selv og sine egne behov og at det er aksept for det i det postmoderne samfunnet. Dette blikket på seg selv viser seg i alle sider av menneskets liv, man gjør alle valg ut fra sine egne behov. Den subjektive vendingen er begrepet som brukes om dette innenfor moderne religiøsitet. Jeg gjør undersøkelsen min med forankring i fagstoffet jeg finner i bøkene: *The Spiritual Revolution* av Paul Helaas/ Linda Woodhead og *Kulturens refortrylling* av Ingvild Sælid Gilhus / Lisbeth Mikaelson.

Det er mange aktører jeg kunne valgt å kikke nærmere på, men jeg har valgt å fokusere på Eckhart Tolle. Han definerer seg selv som en spirituell leder og jeg forholder meg i denne oppgave til hans definisjon av seg selv, så jeg drøfter ikke hvorvidt han er en spirituell leder, men kikker på hva han tilbyr sine lesere eller følgere, i kraft av å være en spirituell leder. Det jeg ønsker å gjøre i denne oppgaven er å demontere konstruksjonen til Tolle og undersøke hva han gjør. Jeg vil undersøke hva livssynskonstruksjonen hans er satt sammen av og om det er åpenbart for en leser hva som ligger i det vedkommende får tilbud om.

Jeg har lenge interessert meg for det som kalles for nyreligiøsitet. Jeg møtte på temaet for første gang da jeg var student på Universitetet i Oslo på 1990 tallet og nyreligiøsitet var et av mellomfags emnene man kunne ta der. I tiden som har gått siden den gang er dette et felt som har vokst både innenfor academia og i befolkningen ellers. Det forskes på dette både i Norge og utenfor landets grenser. Nyreligiøsitet kalles også av mange for New Age eller moderne religiøsitet. Jeg foretrekker selv å bruke nyreligiøsitet, men i internasjonal forskning brukes ofte New Age. I teksten kommer jeg til å variere mellom begrepene, men ønsker å presisere her at alle tre begrepene dekker samme tema.

KIFO (institutt for kirke-, religion- og livssynsforskning) hadde i 2013 en undersøkelse som viste at flere og flere definerer religiøsiteten sin innenfor dette feltet. (Botvar/Gresaker, 2013)

Dette fenomenet interesserer meg. Et økende antall mennesker, primært i den vestlige verden foretrekker å sette sammen sin egen tro eller følge en spirituell leder som tilbyr en konstruert spiritualitet. Dette istedenfor å finne seg til rette innenfor de etablerte retningene. I den forbindelse vil jeg se på hvilke trekk ved det vestlige samfunnet som gjør at dette er mulig. De trekkene jeg vil se nærmere på er modernismen/ postmodernismen, sekularisering og globalisering. Dette er faktorer som har beredt grunnen for det nyreligiøse feltet slik det er i dag. Deretter vil jeg undersøke Eckhart Tolle og hans livssynskonstruksjon som et eksempel på en av aktørene i feltet.

Det er mange aktører i dette feltet og noe som kjennetegner flere av dem er at de kan sees på som religiøse eller spirituelle entreprenører. Det settes sammen forskjellige komponenter til en spirituell pakke som så selges inn til forbrukeren. Gilhus bruker begrepet religiøst marked. (Gilhus, 2008, s.154) Helaas skriver om «plukk -og miks» (Helaas, 2005, s. 32) De peker begge på at nyreligiøsitet eller moderne religiøsitet har vendt seg mer og mer mot å være et marked hvor man kjøper det man ønsker seg eller synes passer best for seg selv.

Går man tilbake i tid var det lite avvik fra normalen som skulle til før man ble stigmatisert. Nå kan man, uten å oppleve noe særlig negativ respons i de fleste miljøer, sette sammen det som appellerer til en selv fra forskjellige trosretninger til sin personlige tro. Heelas kaller det for den subjektive vendingen. (Heelas, 2005, s. 2) Man søker det religiøse eller åndelige i seg selv og ikke hos ytre autoriteter. Man er mer og mer opptatt av hva som passer en selv best. Vi lever i et samfunn som er mer og mer individualisert og det viser seg også i personers religiøse og spirituelle liv.

I læreplaner for krle faget i grunnskolen og læreplan for religion og etikk på videregående skole er nyreligiøsitet, eller som det også kalles, moderne religiøsitet, et tema. (Kunnskapsdepartementet, 2020) Jeg tenker at det å fordype seg i dette temaet vil gjøre meg som pedagog bedre i stand til å formidle emnet eller temaet til elevene. I dokumentet: 10 uløste problemer, krle, religion og etikk 2020-2030 av Knut Aukland (Oslo Met) og Inger Andersland (NLA) stiller de spørsmålet om religionsundervisningen faktisk lærer elevene om hvordan folks religiøse og spirituelle liv er, eller om de bare «holder på med» etablerte religioner som ikke henger sammen med det elevene faktisk ser rundt seg. (Aukland/ Andersland, 2020) De nye læreplanene er også slik utformet at man skal arbeide tverrfaglig. Jeg mener dette temaet kan

være et godt utgangspunkt for å arbeide tverrfaglig. Hvis man ser på både historie, samfunnsfag, religion og norsk faget sammen vil man få innblikk og forståelse i hvordan nyreligiøsitet eller moderne religiøsitet har vokst frem til det vi ser i dag. Det er mange interessante forhold innenfor moderne religiøsitet man kan arbeide med tverrfaglig. Hvis man for eksempel tok utgangspunkt i nyreligiøsitetens tidlige historie kunne man fokusere på kvinnes rolle. Det var aktive og fremtredende kvinner innenfor nyreligiøsitetens tidlige historie, i en tid hvor kvinner ikke hadde en fremtredende plass i samfunnet ellers. Her kunne man trekke inn tidlig kvinnebevegelse og arbeide med det innenfor både historiefaget, samfunnsfag, selvfølgelig religionsfaget og norsk. Det er et eksempel på noe jeg tenker kunne være en fin oppgave for elever på videregående skole.

1.2 Problemstilling

Det er mange aktører og retninger på det nyreligiøse feltet og det er flere jeg kunne tatt utgangspunktet i arbeidet med denne oppgaven. Jeg er interessert i å undersøke det som handler om å lage en religiøs/spirituell konstruksjon. Jeg har valgt å undersøke det Eckhart Tolle gjør når han skriver bøker, holder foredrag, produserer podcaster og youtube filmer.

Det jeg konkret ønsker å undersøke er: *Hvordan konstruerer Tolle sitt livssyn?* Jeg søker et religions vitenskapelig svar på dette spørsmålet. For å besvare dette spørsmålet vil jeg analysere Tolles bok: *Det er nå du lever*. Den kom på norsk i 2005.

Eckhart Tolle ble født i Tyskland i 1948. Foreldrene skilte seg og han hadde en oppvekst hvor han var av og på skolegang og vekslet mellom å bo med mor eller far, forskjellige steder i verden. Han kom seg dog gjennom en universitetsutdannelse på 1970 tallet og har språk og historie i fagkretsen sin. Han hadde psykiske plager og sier selv at han opplevde en form for eksistensiell krise og var nær ved å begå selvmord. Han beskriver videre hvordan han grublet og hadde det vanskelig frem til han opplevde en «åpenbaring». Han forteller at han fikk en indre ro som siden har fulgt han. Han velger å bytte navn, fra Ulrich Leonard til Eckhart. (Bromley/Edelman, 2016) Eckhart valgte han etter inspirasjon fra Mester Eckhart, en tysk mystiker som levde fra 1260-1328. (Wetlesen, 2008, s. 1) Han endret kurs i livet og begynte som rådgiver og foredragsholder. Han ble oppdaget av Oprah Winfrey og salgstallene på bøkene han skrev, skjøt i været. Tolle er tilstede i forskjellige sosiale medier og har en egen

youtube kanal. Han møter andre kjente religiøse ledere som for eksempel Dalai Lama og poster bilder sammen med dem på de forskjellige plattformene han er aktiv på. Kritikerne hans mener han driver med tull og tøys, mens andre påpeker at mange religioner, inkludert kristendommen, startet med å følge en spirituell leder. (McQueen, 2009)

Per Magne Aadnanes er en av Norges fremste forskere på livssyn. (Skeie, 2014) Han definerer livssyn på følgende vis: Innholdet i et livssyn er synsmåter og oppfatninger i tilknytning til såkalte livssyns spørsmål. Etter innholdet kan de fleste synsmåtene plasseres under kategoriene virkelighetsoppfatning, menneskesyn og verdioppfatning. For den enkelte har livssyn nær sammenheng med, og virkning på, grunnleggende følelser, holdninger og vurderinger. Livssyn medfører engasjement. Synsmåter av livssynskarakter inngår som momenter både i religioner og i slike ideologier som inkluderer et helhetlig syn på tilværelsen. Ordet livssyn kan brukes både om individets personlige synsmåter og om tradisjoner av slike synsmåter. (Skeie, 2014) Dette er en definisjon på livssyn som jeg synes passer godt i oppgaven og i forhold til temaet mitt.

1.3 Materiale

Materialet mitt i denne litteraturoppgaven er Eckhart Tolles bok *Det er nå du lever*. Gjennomgangen av boken kommer under analyse og drøftings kapittelet. Bøkene til Helaas/Woodhead og Gilhus/ Mikaelsson er teorilitteraturen som omhandler den subjektive vendingen og hybridisering. I tillegg har jeg hovedsakelig brukt Giddens, Barker og Latour bøker.

Gilhus: Boken *Kulturens refortrylling* ble først gitt ut i 1998. De står seg fremdeles nå på 2020 tallet. Siste utgave var i 2019 og er oppdatert i forhold til hvor digitaliserte man har blitt siden slutten av 90 tallet. Temaet for boken er nyreligiøsitet, Den tar for seg historikk, definisjoner, andre forskere på feltet og hvordan det nyreligiøse markedet ser ut i dag, primært i Norge. Målet for Gilhus/ Mikaelsson er å gi en større innsikt i nåtidens religionshistorie og spesielt nyreligiøsitet som et vestlig samtidsfenomen. (Gilhus/ Mikaelsson, s. 10)

De definerer hva som ligger i begrepet nyreligiøsitet, de avgrensner nyreligiøsitet mot begrepet nye religioner og de avgrensner i forhold til geografi. Det er vestlig nyreligiøsitet som er tema i boken.

Forfatterne av boka er begge religionshistorikere og har arbeidet innenfor dette feltet lenge. De har sett en endring i folks åndelige og religiøse liv fra å forholde seg til de store religionene til å forsøke å dekke sitt åndelige behov innenfor nyreligiøsiteten. De er opptatt av at moderne mennesker er sin egen autoritet, at man søker svarene på eksistensielle spørsmål og de utfordringen man måtte ha, i seg selv og i den verden man lever i. Dette i motsetning til tidligere tider hvor man hørte til for eksempel kirken, i den vestlige verden.

Gilhus og Mikaelsson skriver mye om hva som kjennetegner nyreligiøsiteten i vesten. Den er fokuserer på å gi løsning på en utfordring og det er ofte slik at den dekker både kropp og åndelige behov. Mange moderne mennesker har utfordringer knyttet til fysiske plager. I det nyreligiøse markedet, de bruker begrepet markeds plass, kan man få hjelp til å løse dette. Det moderne mennesket søker til nyreligiøsiteten for å bearbeide utfordringer det har. Eksempler på det som tilbys som en løsning på utfordringene er meditasjon, yoga, healing, bønn, ernæring og natur. I forskjellige former og sammenhenger. Forfatterne er opptatt av at dette også er religiøsitet. De er videre opptatt av at vi har hatt et kulturskifte. Det har skjedd en endring i det religiøse bildet i vesten. (Gilhus/Mikaelsson, s. 13) Brukere i det nyreligiøse markedet er i alle lag av samfunnet, kvinner, menn og ungdom. Det er likevel en overvekt av middelaldrende kvinner som kombinerer nyreligiøsitet med for eksempel medlemskap i den norske kirke. (Gilhus/ Mikaelsson, s. 14) Det er et skille mellom hva menn og kvinner foretrekker når man er på det nyreligiøse feltet. Menn foretrekker det man finner innenfor parapsykologi og eksotismen, mens kvinner foretrekker healing, kanalisering og spiritualitet. (Gilhus/Mikaelsson, s. 180) De tar videre for seg forskjellige religionsdefinisjoner og peker på årsaker til at man har fått dette kulturskiftet. Det som tas opp er blant annet sekularisering, globalisering og utdanning. Kunnskap ufarliggjør både å forlate tradisjonell religion og å søke mot det nyreligiøse. De peker også på andre religionsforskere som arbeider innenfor samme fagområde

Helaas: Heelas og Woodhead forsket på religiøst liv i en by i England, Kendal. De ønsket å finne ut hvordan tradisjonelt religiøst liv stod seg i møte med moderne religiøsitet,

nyreligiøsitet. Forskningsprosjektet ble en bok hvor de presenterte hvordan de forsket, hva de observerte og hva de konkluderte med. Boken *The Spiritual Revolution* er fra 2005, snart 20 år gammel.

Årsaken til at de ønsket å undersøke dette var at tidligere forskning hadde vist, at man i den vestlige verden beveget seg bort fra en tradisjonelle kristendommen og i større grad begynte å definere seg som spirituell. (Heelas, 2005, s. 1) Med spirituell mente man New Age, yoga, healing osv. Heelas og Woodhead ønsket å undersøke hva som mentes med spirituell/spiritualitet.

De hadde tre mål for undersøkelsen:

1. Hva menes med spiritualitet?
2. Hvor viktig er denne spiritualiteten?
3. De ønsket å utvikle en teori, som både kunne forklare hvorfor man gikk bort fra de etablerte religionene og hvorfor man søkte seg til de spirituelle, ut fra Charles Taylors teori om den Massive subjektive vendingen i moderne kultur, fra 1991. (Heelas, 2005, s. 2)

Den subjektive vendingen i moderne kultur handler om at menneskene har gått fra å se seg som forpliktet til forhold på utsiden av seg selv, til å leve livet forpliktet til seg selv. Der man før valgte ignorere egne behov av forpliktelse til noe eller noen på utsiden av seg selv, valgte man nå å sette seg selv først.

I etterkant av forskningen de gjorde i England og USA så de noen mønster i materialet sitt. De så at de miljøene som fokuserte på den unike subjektiviteten, altså det som dreide seg om personers egne åndelighet var de som «gjorde det best» De retningene som var erfaringsbaserte og som plasserte seg innenfor det individene kunne relatere til, gjorde det ganske greit. De spirituelle retninger som la vekt på hva man *burde* gjøre, hadde relativ «dårlig» oppslutning. Det som fungerte dårligst var retninger som var minst fokusert på enkeltindividet. (Heelas, 2005, s. 75)

Subjektivitetsteorien: Den bekrefter at etter man i moderne kultur gikk fra å være kollektivistisk innrettet til å bli subjektivistisk innrettet, ble menneskers subjektiver spiritualitet viktigere enn den kollektive som man tidligere fant i for eksempel kirken. Det betyr at mennesker velger

subjektive spiritualitet, hvis de velger religiøsitet. De referer Durkheim, som har sagt at folk er mer trolig til å engasjere seg i religiøse aktiviteter som harmonerer med deres verdier og tro (Heelas, 2005, s. 78) Det betyr at man for eksempel går til gudstjeneste hvis det er i tråd med verdiene man har, men hvis man ikke tror på gud, så velger man bort gudstjeneste på søndager. Man går ikke i kirken av pliktfølelse lenger. Den subjektive vendingen gjør seg stadig mer gjeldene, mens den kollektivistisk kommer på defensiven. (Heelas, 2005, s. 79)

Det personlige relasjonelle livet fjernet seg fra bestemte forhold på utsiden av individet til å utvikle relasjoner til forskjellige faktorer eller forhold som tjente utviklingen av ens subjektive spiritualitet (Heelas, 2005, s. 80)

Antallet terapeuter, rådgivere, spirituelle ledere og mennesker som driver på innen alternativ medisin har økt signifikant siden 1960 tallet. Tanken om å utvikle seg selv, følge hjertet og så videre har også blitt helt legetime utsagn. Det er mange eksempler på at samfunnet har blitt mer personorientert. (Heelas, 2005, s. 80) Mye handler om velvære. Litteraturen som produseres innenfor feltet står for eksempel plassert sammen med helse-, reise-, koke-, trenings- og hagebøker i de fleste bokhandlere. Det alle disse bøkene har felles er på en eller annen måte å gjøre leserens liv bedre (Heelas, 2005, s.84) Gi velvære på en eller annen måte, gi det subjektive livet næring og inspirasjon. Den subjektive velvære kulturen som Heelas snakker om har som hovedmål å få mennesker til å føle seg vel. (Heelas, 2005, s. 86) Litteraturen gir næring til menneskenes subjektive liv og guider dem inn på de riktige sporene. Heelas viser i boken sin til eksempler på hva man tilbød og solgte seg inn med i Kendal. Det var annonser og reklamer som for eksempel høyere energi, tenke klarere, mindre stress, terapeutisk massasje etc. (Heelas, 2005, s. 87) Som man ser er det et variert tilbud av behandlinger, som skal løse problemer moderne mennesker sliter med.

Det Heelas og Woodhead konkluderte med var som følger: Mennesker ønsker selv å skape innholdet i sitt eget liv. De må finn sin egen vei for å realisere seg selv (Heelas, 2005, s. 125) Heelas og Woodhead mener premissene er enkle. Det er en tendens til at det spirituelle kobles sammen med velvære. En religion som forteller folk hva som er riktig og galt og hva man bør gjøre, harmonerer ikke med resten av kulturen i dagens samfunn. Man kan ikke fortelle mennesker hva de skal føle eller mene, det vet de best selv. Det er oppfatningen til dagens mennesker. (Heelas, 2005, s. 126) Den moderne religiøsiteten reflekterer verdiene i samtiden,

mener Heelas. (Heelas, 2005, s. 126) De peker på en trend som kommer fra hvordan man ser på barnet i skolen og pasienten i helsesektoren, hvor man har individet i sentrum. Dette er trekk de ser i USA og England, som de mener har utviklet seg særlig siden 1960 tallet og som blant annet henger sammen med sekulariseringen i det vestlige samfunnet. (Heelas, 2005, s. 126) De peker også på at det i vårt vestlige samfunn er mange verdier som kommer i konflikt med hverandre og peker på at det er og vil bli særlig synlig i offentlig sektor, som skole og helse.

1.4 Metode

Jeg ønsker å undersøke hva Tolle presenterer i boken *Det er nå du lever*. Så vil jeg vurdere det opp mot hybridiserings teoriene, religiøst entreprenørskap og teorien om den subjektive vendingen som introduseres av Heelas/Woodhead i boka: *The Spiritual Revolution. Why religion is giving way to spirituality* fra 2005 og Gilhus/ Mikaelsson i boken: *Kulturens refortrylling. Nyreligiositet i moderne samfunn* 2005.

Metoden jeg skal bruke i forskningen min er *tematisk innholdsanalyse*. Basert på litteraturen til Trine Anker og Bergström/ Boreus skal jeg nå gjøre rede for hva som ligger i denne måten å forske.

Trine Anker hevder begrepet innholdsanalyse er den vanligste og mest generelle formen for analyse, som brukes i master skriving (Anker,2020, s. 40) Innholdsanalyse anvendes når man ønsker å se på forekomster av noe i en tekst. Det kan for eksempel være å undersøke forekomstene av et bestemt begrep eller man kan undersøke tekstinnhold. Innholdsanalyse deles i kvalitativ og kvantitativ analyse, hvor kvantitativ teller antall forekomster av det man ønsker å undersøke, mens kvalitativ undersøker teksten. Der er det ingenting som telles eller måles, men man undersøker for eksempel hva som skrives om et fenomen, tema, en artefakt eller annet menneskeskapt. Jeg ønsker å undersøke hvordan Tolle bruker ulike komponenter fra forskjellige religiøse retninger til å støtte opp om sin livssynskonstruksjon.

Det er feller man bør unngå å havne i hvis man skal bruke innholdsanalyse som metode. For dem som velger en kvantitativ innholdsanalyse vil det å bare telle forekomster av for eksempel et begrep, gjerne med et dataprogram, kunne resultere i at nyanser og betydninger ikke registreres. For en som velger å bruke kvalitativ innholdsanalyse er det viktig å se på hvordan

teksten taler til deg som mottager. Det B og B kaller: det interpersonelle aspektet (s 44) Det interpersonelle aspektet innebærer at man ser på hvordan teksten taler til deg/ mottager. Er det spørrende, befalende, tiltalende ...? Både Anker og B/B er opptatt av at man i en innholdsanalyse undersøker kontekst og det uuttalte. Det er mye informasjon å hente der. Det er empiri nær strategi hvor man ser på inneholder i et spesifikt materiale, som i mitt tilfelle er Echart Tolles bok. For å kunne opprettholde overblikk over fagstoffet kan man veksle mellom å vurdere/ tolke mindre deler av fagstoffet og så se på helheten. Små enheter og større sammenhenger som Trine Anker sier. (Anker, s, 40)

Det å forstå en tekst er ikke alltid like enkelt. Noen tekster er mer tilgjengelig enn andre, men selv en avistekst kan man ha behov for å tolke. Der hvor noen leser teksten rett frem, trekker andre lesere inn annen kunnskap og erfaring når de leser teksten. De kan da se linjer og mønster som den førstnevnte leseren ikke får med seg. Hvis dette skal overføres til oppgavens tema, hvordan konstruerer Tolle sitt spirituelle budskap og hva skriver han i boken sin? Hermeneutisk metode er viktig her. Hva er det Tolle sier, hvilket miljø er han en del av og hva mener han når han sier det han sier? Boken hans kan leses rett frem, men i dette forskningsperspektiv er jeg opptatt av kontekst. I tillegg til forhold rundt Tolle er det også slik at jeg som leser har med meg min kontekst, mine oppfatninger og tolkninger av både Tolle som person, det han driver med og det han henviser til. Det er det som ligger i begrepet før- forståelse.

Gadamer introduserte begrepet hermeneutisk sirkel, hvor han peker på hvordan forståelse utvikler seg i samspill mellom leser og tekst. (Henriksen, 2006) Den hermeneutiske sirkelen innebærer at man i møte med en tekst, helst en mer komplisert tekst, som for eksempel grunnloven, tekster fra Bibelen eller noe annet, hvor man ikke lenger har tilgang til dem som skrev tekstene. Da kan man ikke gå til dem for å få svar på det man lurer på, men må forsøke å få en dypere forståelse basert på ens egen før- kunnskap, perspektiv eller ideologi man har som leser. Det kan være nyttig eller viktig å kjenne språket teksten er skrevet på. Det vil da være en form for veksling mellom tekst og tolker, mellom helhet og deler av det som tolkes og tolkeren og det skal da ideelt sett gi en dypere forståelse for objektet i seg selv eller om man leser med et bestemt utgangspunkt, for eksempel hva grunnlov eller bibel sier om kvinner, så bør man få en dypere forståelse for dette etter en tolkning av teksten. Det fremheves også av Jeanrond (Jeanrond, 1997, s. 6) at man som tolker eller leser må være forberedt på at ens forforståelse kan endres etter en slik prosess. Jeanrond er opptatt av at teksten er «svakere» enn leseren og

hvis man ikke er innstilt på at man må revidere synspunkt eller oppfatning etter en hermeneutisk prosess så stiller teksten svakere. (Jeanrond, s. 6)

1.5 Struktur

Oppgaven har en enkel struktur. Det er en innledning, hvor jeg presenterer tema, problemstillingen, materialet, metoden og strukturen på oppgaven. Deretter følger Teori kapitlet og analysen av boken med drøftingen. Til sist følger en avslutning hvor jeg oppsummerer oppgaven og funnene, deretter følger litteraturlisten under punkt 5.

2 Teori

I teksten som følger vil jeg presentere teoriene jeg anvender når jeg undersøker innholdet i Tolles bok. Det er de norske forskerne Ingvild Sælid Gilhus / Lisbeth Mikaelsson og forskerne Paul Heelas/ Linda Woodhead jeg tar utgangspunkt i når jeg arbeider med denne oppgaven. De er religionshistorikere og har arbeidet innenfor fagfeltet i mange år. De har blant annet arbeidet med teorien om *den subjektive vendingen*. Mennesket vender seg fra å tro på noe utenfor seg selv, en transendent gud, til å guddommeliggjøre, hellig gjøre noe som er i denne verden eller i det enkelte menneske selv. Den autoriteten man før opplevde for eksempel kirken hadde eller presten, som kirkens mann i samfunnet, er nå borte. Vi har i det moderne samfunn gått fra å kollektivt forholde oss til eksterne autoriteter til å bli vår egen autoritet. Det er viktig å leve og tro slik det passer for det enkelte individ. Altså den subjektive vendingen.

Gilhus og Mikaelsson gav ut boken *Kulturens refortrylling* i 1998 og Heelas og Woodhead gav ut *The Spiritual Revolution* i 2005. De er interessert i moderne religiøsitet og hvordan den kommer til syne i det moderne samfunn. Det er i teoriene til disse forfatterne jeg forankrer analysen jeg skal gjøre. Bruno Latour har skrevet om hybriditet og Anthony Giddens har skrevet om modernitet og identitet. Dette er også teorier jeg vil anvende inn i avhandlingen min, i tillegg til Hylland Eriksens teori om globalisering.

Gilhus og Mikaelsson er opptatt av at det er forskjellige oppfatninger av hva som ligger i begrepet ny og at nyreligiøsitet og New Age ofte brukes om hverandre. (Gilhus/Mikaelsson, 2005) I boken deres: *Kulturens refortrylling* har de en fremstilling av en modell med tre nivåer,

hvor de plasserer tre kategorier, det er nye religioner, New Age og uorganisert religiøsitet. Nye religioner har fast struktur og oppbygging som de fleste religioner, New Age ser de på som desentralisert og mener med det at det har en løs struktur, men nettverk og grupper rundt omkring i verden. Uorganisert nyreligiøsitet er enda løsere i formen, det kan være for eksempel lesere av nyreligiøs litteratur, uten noen forbindelse til en bestemt gruppe.

Som man ser nedenfor i den historiske gjennomgangen av nyreligiøsitet, trekkes linjene tilbake til 1800 tallet, som i et perspektiv kan sees på som nytt, med tanke på at for eksempel verdensreligionene oppstod så mye lengere tilbake i tid. Det er ellers slik at mange tenker at det er på 1960-70 tallet at mange av formene for nyreligiøsitet vokste frem. Det er også slik at man kan tenke seg at ny står for at det tilføres noe nytt til allerede eksisterende religioner eller det konstrueres nye spirituelle retninger av religiøse entreprenører. Det er ikke entydig hva som ligger i begrepet, men man kan kanskje ha med seg flere av forklaringene inn i møte med den moderne religiøsiteten.

Mehren og Sky (2007) definerer nyreligiøsitet som en betegnelse som oppstod på 1960 og 70 tallet. Det beskriver en alternativ vestlig kulturstrømning som innebar en forestilling om at man gikk inn i en ny tid. Man var blant annet opptatt av astrologi og trodde eller mente at man gikk inn i en ny tidsalder. Den ble også en motkultur mot det etablerte. New Age eller nyreligiøsitet omfatter mange forskjellige retninger, som vist i den historiske gjennomgangen som følger senere i teksten. Mehren og Sky peker på at selv om nyreligiøsitet omfatter mye forskjellig, så kan man identifisere noen sentrale begreper som går igjen i de forskjellige retningene. Det er den subjektive vendingen, hvor selvet er blitt «hellig», Man kan videre frigjøre seg fra gamle tankeformer og livsmønstre og endre levestil, det er holistisk, man har en tanke om at alle deler av tilværelsen henger sammen. Innenfor nyreligiøsitet er det også en interesse for vitenskap, men ofte får begreper et annet innhold når det blir brukt innenfor det nyreligiøse feltet. Et eksempel kan være scientologenes bruk av elektroder for å måle elever spenninger i hodet eller hjernen. Et annet eksempel kan være bruk av magnetisme som legen Frans A. Mesmer, som levde fra 1734-1815, ble kjent for. Han hadde en teori om at han kunne kontrollere menneskers ubalanse i kroppen med magneter. (Gilhus, 2008, 44) Det er også tradisjon for å blande elementer fra forskjellige religioner og åndelige retninger. Mehren og Sky påpeker også et interessant poeng når det gjelder nyreligiøsitet, nemlig at aktørene eller de spirituelle lederne

ofte har vært kvinner. Dette er et trekk man ser helt tilbake til 1800 tallet, hvor kvinner som regel ikke hadde den type roller, og frem til i dag.

Gilhus og Mikaelsson har i boken sin *Kulturens refortrylling* en gjennomgang av forskjellige alternative spirituelle retninger som har eksister, fra 1800 tallet og frem til i dag. De sier at dagens nyreligiøsitet har vokst frem som en følge av disse foregående, men også fremdeles til dels eksisterende retningene. (Gilhus/ Mikaelsson, 2005, s. 35)

2.1 Okkultisme.

Begrepet kommer fra latin og betyr skjult (Gilhus/ Mikaelsson,2005, s. 37) De som beskjeftiget seg med okkultisme på 1800 tallet hadde en oppfatning om at det var skjulte plan eller krefter i mennesker og i naturen. Man skulle kunne få kontakt med krefter uten for seg selv, på disse skjulte planene, via bestemte teknikker. Det var videre en sammenblanding av komponenter fra forskjellige religioner og vitenskap. Industrialiseringen på 1800 tallet gav en tanke om at man skulle kunne forklare det man drev med vitenskapelig. Legen Franz Anton Mesmer levde tidlig på 1800 tallet og mente alt i universet var forbundet med en bestemt væske og at han via magnetismen kunne regulere/ balansere denne væsken. Han berørte pasienter med magneter og følgerne hans trodde denne væsken tilsvarte ånden i mennesket. (Gilhus/ Mikaelsson, 2005, s. 44)

2.2 Teosofi.

Teosofien kommer senere enn okkultismen, men står i samme tradisjon. De har i tillegg kjennskap til østlige religioner og tar det opp i seg. Teosofene har en tanke om at man som menneske utvikler seg gjennom stadig høyere, åndelige stadier og gjennom reinkarnasjoner vil man etter hvert nå en realisering av en gudommelig plan (Gilhus/ Mikaelsson, 2005, s. 75) Det er varianter innenfor teosofien som omfatter synskhet, forskjellige myter og en opptatthet av ernæring, pedagogikk og alternativ medisin.

2.3 Religioner med indisk bakgrunn.

På 1960 tallet kommer de østlige religionene mer i fokus. De var kjent i vesten grunnet kolonitiden, men på 1960 tallet ble fokuset et annet for søkende mennesker. Både kjendiser, som for eksempel medlemmene i bandet Beatles og søkende ungdommer dro til Asia/ India og levde med spirituelle ledere der. De ble introdusert for meditasjon, yoga og indisk filosofi. Dette brakt de så tilbake til vesten. Gilhus og Mikaelsson mener vi i vårt moderne samfunn har en religiøs asiatiserings prosess (Gilhus/ Mikaelsson, 2005, s. 95) Med det mener de at interessen for alt asiatisk står sterkt i samfunnet og buddhismen er en religion mange sympatiserer med, i tillegg til interessen for meditasjon, reinkarnering, klær, mat og drikke. De mener det er de østlige religionenes fokus på selvet, som appellerer til moderne mennesker. Jmfør den subjektive vendingen. De er videre opptatt av at den vestlige oppfattelsen av hva østlig kultur og religion kan tenkes å være, er et produkt av moderne mennesker i vesten,

2.4 Nypaganisme.

Paganisme kommer av ordet paganus, det er latinsk og betyr landlig. Det ble først brukt i senantikken av kristne ved omtale av de ikke –kristne. (Gilhus/ Mikaelsson, 2005, s. 99) Ny paganismen kjennetegnes av at mennesker søker mot førkristne religioner. De førkristne ritualene kombineres med vår tids kultur. Gilhus og Mikaelsson omtaler det som en revitalisering av førkristne europeiske religioner. Spirituelle ledere omtales som druider, sjamaner, magikere, Odin- dyrkere osv. Gudinne- og hekse bevegelser hører også inn under nypaganismen. De som hører til under disse bevegelsen er ofte feminister og kritiske til patriarkatet de mener er i tradisjonelle religioner (Gilhus/ Mikaelsson, 2005, s. 101) Nypaganistene er ikke organisert, men de er forsøkt samlet under Nordisk Paganist forbund og Pagan Federation. (Gilhus/Mikaelsson, 2005, s. 100)

2.5 Teknologiske religioner.

Vårt verdensbilde er i dag preget av vitenskap og teknologi. Gilhus og Mikaelsson peker på at det derfor ikke er merkelig at vitenskap og teknologi kan legges til grunn for spirituelle eller religiøse retninger. (Gilhus/ Mikaelsson, 2005, s. 125) Det som skjer innenfor disse retningene

er at religion og vitenskap inngår i en hybridiseringsprosess og kommer ut som teknologiske religioner. Under denne overskriften er det ufo-religion, hvor man tror det er utenomjordisk liv og at man kan kommunisere med disse utenomjordiske. (Gilhus/ Mikaelsson, 2005, s.130)

Det er også Scientologikirken, som er relativ stor, men kirker og tilhengere verden rundt. (Gilhus/Mikaelsson, 2005, s. 14). De har ritualer som minner om for eksempel gudstjeneste, men fokuset er egenutvikling. Det viktigste ritualet deres er auditering, det innebærer at man for å nå frelse må fjerne blokkering i mennesker. Det innebærer å følge kurs og lære forskjellige teknikker. i en bestemt trinnmodell. Det brukes blant annet elektroder på eleven eller klientens hode for å måle hvor i sinnet det er mest spenningsfylt. (Gilhus/Mikaelsson, 2005, s. 144)

Det er slik at hvis man ser bort fra okkultisme og teosofi så er det etter 2, verdenskrig og på 1960 tallet man får fremvekst av disse nyreligiøse retningene. Dette henger sammen med avsnittene som følger videre i teksten, sekularisering, modernisering og globalisering. Sekularisering betyr verdsliggjøring. Begrepet ble brukt etter religionskrigene i Europa på 1600 tallet. Kirken mistet verdier og landområder. (Berger, 1993, s. 94). På 1600 tallet fikk vi også opplysningstiden og dette er to av faktorene som ligger til grunn for forståelsen av begrepet sekularisering. Det er en tanke om at menneskene befris eller fjerne seg fra religiøst formynderskap eller at man avkristnes. Det kommer an på hvilke ideologiske briller man ser med. (Berger, 1993) Berger påpeker videre at religionen, kristendommen, var en medvirkende årsak til sekulariseringen i tillegg til de overnevnte faktorene. Han peker på at samfunnsmessige og kulturelle sektorer fjernet seg fra de religiøse institusjonene (Berger, 1993, s. 95) Det er for eksempel, skillet mellom kirke og stat, skillet mellom kirke og undervisning og at vitenskapen vokste frem uten å være forankret i kirken. Menneskene begynte å forholde seg til verden uten å forholde seg til religiøse tolkninger av livet sitt og omgivelsene.

Sekulariseringen skjøt fart etter første verdenskrig som en følge av alle grusomhetene og elendighet man var vitne til da. Det innebærer at færre mennesker går til religionen for å finne svar og religionene er mindre og mindre synlige i samfunnet og hverdagslivet. Mange har ikke lenger identiteten sin knyttet til religion (Høeg, 2017) I Norge viser dette seg med tomme kirkebenker og endring av lovverket over tid. Det innebærer også at man søker andre autoriteter, man har fått et pluralistisk religiøst samfunn, hvor de fleste religioner er representert og ikke

minst så kan man finne svarene i seg selv og bli sin egen religiøse autoritet, slik man ser innenfor moderne religiøsitet. Berger påpeker at sekulariseringen skjer over alt, men at mennesker fra den vestlige verden også påvirkes gjennom massemedia og reiser rundt i verden, som turister. (Berger, 1993, s. 97) Andre faktorer som Berger peker på er industrialiseringen og marxismen. Berger mener at industrialiseringen i seg selv er sekulariserende på grunn av livsstilen den førte med seg. Det ble både skiftarbeid og forskjellige mennesker med forskjellig bakgrunn som kom sammen og førte til økt sekularisering. Der hvor man i tillegg hadde en marxistisk samfunnsform fikk man en «effektiv» sekularisering, siden marxismen tar avstand fra religion. (Berger, 1993, s.97) Berger bruker begrepet av-fortryllelse av verden i forbindelse med sin beskrivelse av sekularisering (Berger, 1993, s. 105) Gilhus og Mikaelsson bruker begrepet refortryllelse i tittelen på boken om nyreligiøsitet som er en av bøkene jeg bruker inn i denne oppgaven.

Gilhus og Mikaelsson peker på en interessant teori om sekularisering og nyreligiøsitet som er fremmet av Rodney Stark og William S. Bainbridge. De mener alle religiøse organisasjoner på et tidspunkt vil sekulariseres fordi organisasjonen ønsker å tilpasse seg samfunnet. Da oppstår motreaksjoner i organisasjonen, såkalt nyreligiøsitet. Denne teorien gir en forklaring på forholdet mellom vekst av nyreligiøsitet i forbindelse med økt sekularisering. (Gilhus/Mikaelsson, 2005, s. 23)

Blant dem som ikke er religiøse er det mulig å dele dem i to grupper, religionskritiske og likegyldige. Høgh skriver i boken sin Religion og ungdom (Høeg, 2017, s. 29) at den sveitsiske forskeren Jörg Stoltz i sin forskning finner at de likegyldige ikke «mener noe» om de religiøses oppfatning. De forsøker ikke å snakke dem ut av det eller på virke på noen måte. De som er likegyldige til religion har ikke en mening om hvorvidt det andre tror på er riktig eller ikke, de mener ingen ting om andres tro. De religionskritiske er opptatt av at religion er negativt i samfunnet og for enkeltmennesket. De kan ofte fremstå som arrogante ovenfor mennesker om har en religiøs tro og et ønske om å endre dette, både hos enkelt individer og på høyere nivå.

Modernismen vokste frem på slutten av 1800 tallet. Den følger av industrialiseringen og omfatter alle deler av samfunnet slik det utvikler seg som en følge av industrialiseringen. Det er en epoke eller periode som brakte med seg endringer innenfor mange av kultur- og samfunnsområdene. Modernismen satte sitt preg på kunst, litteratur, religion og filosofi. Den

preget samfunnet på mange måter og preger det samfunnet vi lever i dag, det postmoderne samfunnet. Modernismens fremvekst sprengte barrierer og grenser. Samfunnet ble sekularisert, man fikk rettigheter som arbeidstager, etter 2. verdenskrig fikk man flere kvinner ut i arbeid og kvinners rettigheter og likestilling mellom kjønn er det ikke lenger uenighet om, hvis man ser bort fra enkeltes minoritetsoppfattelser. Det postmoderne mennesket er preget av alle mulighetene som det ble gitt gjennom utviklingen som har skjedd siden slutten av 1800 tallet. Det post moderne mennesket har fått en individuell frihet som ingen mennesker før har hatt. Man er generelt fri til å velge det livet man ønsker å ha eller leve. Det er en frihet som også utfordrer. Med så mange valg, er det vanskelig å velge. Når man ikke ønsker eller trenger å forholder seg til autoriteter utenom seg selv, kan man få utfordringer med å håndtere livet og det postmoderne mennesket kan kjennetegnes ved at det har utfordringer knyttet til sitt indre liv, angst og psykiske plager. Dette er temaer som mange av dem som arbeider innenfor fagfeltet er opptatt av, både avdøde filosofer, kunstnere og forskere som for eksempel Nietzsche, Freud, Munch og Kirkegaard. Av nålevende er både Giddens, Lyotard, Latour og den norske psykologen Madsen opptatt av dette.

Når de store religionene ikke gir deg svar, så søker du andre som tilbyr det svaret du ønsker eller som du kjenner gir deg det du trenger. Det kan man gjøre på tvers av landegrenser og kontinent, siden forholdene er lagt til rette gjennom globaliseringen og digitaliseringen. Det er faktorer som gjør alt tilgjengelig for oss, hvis man bare har ressursene. Det at man er frigjort fra autoritetene gjør også at man kan både vurdere og endre på livsvalg hele tiden. Det er ikke slik at man trenger å bli i et ekteskap, forhold, eller innenfor en religiøs retning hvis man ikke synes at det passer en lenger. Det er ingen autoritet som binder mennesket til å forplikte seg til noe utenom seg selv. Det er allikevel slik at livet i modernismen og postmodernismen kun er som beskrevet ovenfor, for dem som har ressurser til å fokusere på dette. De fattige og ressursvake, som ikke har fått del i de positive sidene ved industrialiseringen, globaliseringen og modernismen, de nyter ikke godt av mulighetene som har åpnet seg. Det som er beskrevet over er muligheter og utfordringer for den velstående vestlige verden

Globalisering er et begrep som handler om at man har tilgang på hele verden, eller at hele verden er åpen for deg. Globalisering åpner for at mennesker, kultur, økonomi, varer og tjenester, politikk og så videre, kan nås fra en del av verden til en annen. Det startet allerede i Romertiden, med kjøp og salg av varer, så fulgte oppdagelsesreisene på midten av 1400 tallet, da europeerne

dro ut for å utforske verden. Deretter fulgte koloniseringen av Asia og Afrika, med økt handel og til sist skjøt globaliseringen fart på 1970 tallet, hvor man i større og større grad kjøpte og solgte varer og behovet for arbeidskraft ble større enn det man kunne fremskaffe fra egne innbyggere. Globaliseringen har økt enormt som følge av digitaliseringen som har skjedd siden 1990 tallet. Man har tilgang til alt via noen få tastetrykk. Det innebærer at man kan følge forelesninger fra sin egen bolig, man kan se religiøse seremonier i Roma og følge yoga kurs i India. Man knytter bånd over landegrenser og man lager interessefellesskap over landegrenser. Mennesker reiser på en helt annen måte. Man kan dra til Goa på yogakurs og det har vært ganske enkelt å knytte kontakter og forflytte seg, for eksempel til Syria under krigen.

I utgangspunktet er globalisering drevet frem av økonomiske interesser. Hvor kan man hente ut størst gevinst av det man driver med. Det er rimeligere å produsere bunader i Asia enn i ei bygd i Telemark og det er rimeligere å produsere deler til for eksempel en bil i forskjellige lavkost land, for så sette den sammen et helt annet sted. Det er økonomien som drev frem globaliseringen, men det har også gjort at kultur forflytter seg. Mat, musikk, litteratur, religion og så lignende er mobilt og flytter seg rundt til selv de mest bortgjemte og minste stedene i verden. Vi i den vestlige verden er også mobile og har tilgang på store deler av verden. Dette gjør at man nå ikke lenger kan tenke at noe er upåvirket og ren i formen lenger, men at det meste er hybridiserte former for kultur.

Bakdelen av dette er at globaliseringen ikke gir alle den samme muligheten. Det er først og fremst mennesker fra den rike, vestlige verden som profiterer på globaliseringen. Hos andre skaper det frustrasjon og genererer nasjonalisme, radikalisering og fortvilelse. Økt islamisme og nasjonalisme er negative konsekvenser av globalisering.

Thomas Hyland Eriksen har i sin bok: Globalisering (2008) definert åtte nøkkelbegreper som gir et godt utgangspunkt for å forstå de forskjellige sidene ved globalisering. Det han vektlegger er som følger: frakopling, akselerasjon, standardisering, sammenveving, mobilitet, blanding, sårbarhet og tilbakekobling. Han peker på de samme faktorene som Giddens og Barker /Jane når han trekker ut disse åtte nøkkelbegrepene og beskriver hva de innebærer. Det handler om alle former for samkvem mellom mennesker på tvers av grenser. Det skjer raskere enn noen gang på grunn av digitaliseringen. For å gjøre handel og kommunikasjon enkelt så standardiserer man alt fra språk til økonomiske transaksjoner. Det oppstår nettverk på tvers av

grenser, både innen økonomi og innenfor personlige interesser. Mennesker er i bevegelse på en helt annen måte enn før. De flytter rundt i verden frivillig eller ufrivillig. Det kan være grunnet muligheter for arbeid, eller ufrivillig som følge av krig og kriser, som igjen kan være en følge av globalisering. Dette jamfør punktet om sårbarhet. Kulturer blandes og det kan gi og gir behov for tilbakekobling, altså finne tilbake til det man ser på som det ekte og genuine ved der man lever. Noe som egentlig aldri har eksistert, siden man ikke kan se på noe som genuint og rendyrket ifølge både Eriksen, Giddens og Barker/Jane.

Religiøs entreprenørskap er et begrep som brukes bla av Gilhus om aktører innenfor nyreligiøsitet. En religiøs entreprenør er en spirituell leder som tilbyr et spirituelt eller religiøs konsept til interesserte. Vedkommende har en personlig erfaring som man ønsker å dele. Det er ofte noe som vedkommende opplevde hjelp seg i forbindelse med personlige utfordringer og vedkommende ønsker at andre også skal oppleve det samme som vedkommende. Det er her den overnevnte hybridiseringen kommer inn. Begrepet entreprenør følger av det som skjer i hybridiseringsprosessen. Man bygger noe nytt, eller tilfører noe nytt til det allerede etablerte. Det er en livssyns konstruksjon.

Hybridisering er en prosess hvor elementer fra forskjellige religioner settes sammen. Det settes sammen av bestemte elementer en spirituell leder eller religiøs konstruktør aktivt velger. Valget er basert på hvilke elementer vedkommende kjenner til og som appellerer til vedkommende. Det kan være røkelse og yoga sammen med runer og greske guder. Dette velges aktivt fordi dette er viktig for vedkommende. Jamfør tidligere skrevet om den subjektive vendingen.

Hybridisering er et begrep fra bla. Chris Barker. Begrepet introduseres av han i boka: Cultural studies. (Barker, 2016) Thomas Hylland Eriksen (Eriksen, 2019) har tilsvarende fremstillinger av hybriditet i sin bok om globalisering. Barker presiserer at hybridisering tenkes å være et mer presist begrep en synkretisme. Synkretisme er også en prosess hvor religioner blandes og elementer fra en religion tas opp i en annen. Det som er en viktig forskjell og som gjør at man i denne oppgaven velger å snakke om hybridisering og ikke synkretisme, er at i synkretisme er det ikke bevisste utvalg av religiøse elementer som anvendes, men det er mer tilfeldig hva som velges. Det som skjer ved synkretisme er at elementer fra en religion blir tatt opp i praksisen hos flere og flere følgere av vertsreligionen. Dette da i motsetning til en religiøs konstruktør

som bevist velger elementer og prøver ut, forkaster, henter opp nye elementer til det passer for vedkommende.

Man kan tenke seg hybridisering langs to linjer, en linje tilbake i tid og en som er horisontal eller nåtidig. Så kan man som religiøs konstruktør bevege seg langs begge linjene på jakt etter elementer til sin konstruksjon. Man kan gå bakover og finne for eksempel norrøne guder og horisontalt eller nåtidig og hente elementer fra psykologien. Da har man kanskje de elementene man ønsker å ha med i sin konstruksjon Bruno Latour hevder at en aktør alltid er formet av forbindelser til andre tider, andre steder, andre aktører (Blok/Jensen, 2009. s 166) Det er viktig å få frem at man velger elementer man opplever betyr noe for seg selv. Det er noe som man opplever hjelper og derfor ønsker å dele. Det er ikke en kynisk sammensatt pakke til salgs, men noe man tenker kan hjelpe andre, slik man selv har opplevd å få hjelp. Dette er veldig fint presentert i en masteravhandling i kulturstudier ved Høgskolen i Telemark (2015), av Patricia Olivia Brandvik. (Brandvik, 2015) Hun skrev om moderne hekser og det er et godt eksempel på hvordan hybridisering foregår.

3 Analyse og drøfting

Det jeg skal analysere er en bok av Eckhart Tolle. De heter: *Det er nå du lever. En veiviser til åndelig opplysning*. Originaltittelen er: *The Power of Now. A Guide to Spiritual Enlightenment*. Den er oversatt av Erik Frisch og første gang gitt ut på norsk i 2001. Jeg har analysert den norske utgaven.

Boken er formulert som en dialog mellom Tolle og en ikke navngitt intervjuer. Den som intervjuer stiller Tolle spørsmål som omhandler forskjellige sider ved det å skulle bli bedre til å leve i nået, på en vei mot åndelig opplysning, som det står i undertittelen på boka. Eckhart Tolle skriver om utfordringer det moderne mennesket kan oppleve. Jamfør tidligere kapittel om modernismen. På forsiden av boken er det et sitat fra Oprah Winfrey: «*Det er nå du lever* kan endre måten du tenker på. Resultatet. Mer glede, akkurat nå.» Sitatet sier noe om hva det er tenkt at leseren skal få ut av å kjøpe boka og hva kjendisen Oprah Winfrey mener man kan oppnå. Hun er en person med en stor følger skare og stor påvirkningskraft. De er samarbeidet med henne som har gjort Tolle virkelig kjent.

På baksiden av boka står følgende: «Det er kanskje bare en gang hvert tiende år, eller en gang i løpet av en generasjon at en bok som *Det er nå du lever* dukker opp». På baksiden av boka står det også: «Denne boken krever at du av og til legger den fra deg, reflekterer over ordene og stiller dem an mot din egen livserfaring. Boka er en komplett veiviser, et komplett kurs –i meditasjon og erkjennelse. Det er en bok du kan ta frem om og om igjen- og hver gang du leser i den, vil du tilegne deg ny fordypelse og ny meningsfylde».

Det man skriver på forside og bakside av en bok er det første man som leser og kjøper ser på, i tillegg til innholdsfortegnelse. Det er presentasjon av innhold og det som skal selge inn boken til potensielle lesere.

Det er to forord og en innledning, før man kommer til bokas hoveddel. Forord nummer en er skrevet av den canadiske utgiveren. Vedkommende presenterer boka som en bok som vil forandre leserens liv (Tolle, 2008, s. 9) Han skriver videre at Tolle viser seg som en mester i sin samtid og at han står i samme tradisjon som tidligere store læremestere. (Tolle, 2008, s. 9) Tolle er, ifølge forfatteren av forordet, en lærer i verdensklasse. Han tar for seg og formidler det samme som Kristus og Buddha. (Tolle, 2008, s. 10) Boken beskrives videre som et mesterverk som kan forandre menneskers liv (Tolle, 2008. s. 11)

Forordet nummer to er skrevet av Russell. E. Dicarlo, forfatter. (Tolle, 2008, s. 13) Han forteller at han over lengere tid har forsøkt å finne ut av hvordan han som person og mennesker generelt, kan stoppe opp og være mer tilstede i seg selv. Han bruker begrepet *væren* som noe det moderne mennesket søker eller trenger og som han mener Tolle viser vei til i boken. (Tolle, 2008, s.13) Han sier videre at han har snakket med det han kaller for «inspirerende og innsiktsfulle paradigmapionerer» (Tolle, 2008, s 13) om dette. Paradigmapionerene virker innenfor humaniora og naturvitenskapen. Han refererer til religion, psykologi, medisin og naturvitenskap generelt, men ingen navngitte personer. Videre i forordet frem snakker han Tolle som en som står i samme tradisjon som de overnevnte paradigmapionerene. Tolle skriver godt, gir leseren øvelser som er nyttige og han rydder veien for leseren slik at han/ hun kan gå veien inn i en større virkelighet med Tolle (Tolle, 2008, s. 17) Innledningen avsluttes med at forfatteren sier at leseren ikke finner svaret i intellektuelle diskusjoner (Tolle, 2008, s. 17), men at leseren må komme i berøring med det hellige, innvendig og utvendig og at Eckhart Tolle åpner den

muligheten for leseren. (Tolle, 2008, s. 18) Jeg har analysert boka og gruppert funnene i følgende kategorier:

Tolle om seg selv.

I innledningen (Tolle, 2008, s. 21) sier han at han ikke ønsker fokus på seg sin fortid, men at han ønsker å fortelle leseren hvordan han ble en *åndelig veiviser*. Så forteller han videre om hvordan han hadde et vanskelig liv før han hadde opplevelsen som gav livet hans en annen retning. Jamfør tidligere beskrivelse av Tolle i denne tekstens innledning.

Lenger ut i teksten forteller Tolle at han var som en *nyfødt* etter at livet tok en ny, positiv vending. (Tolle, 2008, s. 22) Han beskriver videre at han etter flere år med lesing av åndelig litteratur og samvær med åndelige ledere forstod at det mange mennesker søkte, var det han hadde opplevd. Han beskriver videre at han trakk seg tilbake fra mennesker og var i en tilstand av «lykksalighet og hellighet» (Tolle, 2008, s. 23) Etter en lengre periode søker han seg igjen mot andre mennesker og opplevde da å bli en *åndelig veiviser*. (Tolle, 2008, s. 24) En åndelig veileder er en som en brennende vedkubbe. En åndelig veileder har en intens tilstedeværelse. Det er mer enn hva en terapeut har. (Tolle, 2008, s. 57) Tolle skriver at alle åndelige læresystemer kommer fra samme kilde. Det har bare vært en læremester som har manifestert seg i mange forskjellige former. (Tolle, 2008, s. 120) Han sier videre at nå er han den læremesteren, og at leseren kan bli det, hvis vedkommende får tilgang til sin indre kilde. Så følger er beskrivelse av hva leseren må gjøre for å finne denne kilden i seg selv. (Tolle, 2008, s. 120)

Tolle om hensikten med boka.

Han opplever at mennesker kontakter han og uttrykker ønske om å *få det han har*. Han sier videre at det er dette som er motivasjonen for å skrive denne boka. Mennesker må få verktøyet til å finne det han/Tolle besitter, i seg selv. De klarer det ikke på egenhånd, fordi det er så mye indre støy. (Tolle, 2008, s. 23) Boken er et produkt av at han har arbeidet med grupper av mennesker, som han kaller *åndelige pionerer*. Disse åndelige pionerene er en minoritet, men en

voksende minoritet. Bokens form, med spørsmål og svar, er basert på spørsmål og problemstillinger som har kommet opp i dialog og arbeid med disse menneskene. (Tolle, 2008, s. 24)

Det er videre slik at boken skal fungere på to plan, ifølge Tolle. (Tolle, 2008, s. 25) Den skal korrigere det som er falskt, funksjons udyktig, skaper konflikt og problemer rundt leseren. Den skal gi en fundamental forandring av den menneskelige bevisstheten. Ordene i boka skal lede leseren inn i en ny bevissthet mens vedkommende leser. Boken som leseren holder i hånden er den boken man trenger for å forstå *den ene tidløse åndelige lære*. Den representerer alle religioners essens og er den ene sanne indre kilde. (Tolle, 2008, s. 27)

Tolle om opplysning

Tolle viser til at *opplysning* fremstår som en ide om å oppnå noe på et overmenneskelig plan. (Tolle, 2008, s. 30) Han sier videre at det det egentlig er, er en persons naturlige tilstand av å føle enhet med *å være* og refererer til Buddha som definerer opplysning som «slutt på lidelse» (Tolle, 2008, s. 30) og forankrer sin definisjon av opplysning i Buddhas definisjon av opplysning, ved å si at opplysning er noe man kan oppnå på det menneskelige plan, hvis man opplever en tilstand av *væren*, ifølge Tolle. Opplysning er å heve seg over tankene sine og ikke være på nivå med planter eller dyr. En opplyst person bruker tankene sine bevisst, er konsentrert og effektiv. I motsetning til dyr og planter. (Tolle, 2008, s. 40)

Når man driver med hverdagslige aktiviteter skal man allikevel forsøke å opprettholde noe av fokuset sitt innover i seg selv, mot den indre kroppen. Tolle kaller det for en portal til fred og man skal forsøke å opprettholde det uansett hva som skjer rundt personen. Hvis man klarer det blir man en bro mellom det manifesterte og det manifesterte, mellom Gud og verden. Kontakt med den kilden kaller Tolle opplysning. (Tolle, 2008, s. 135)

Tolle om væren.

Væren er en indre, uforgjengelig essens og kan oppnås når sinnet ditt er i fullkommen ro. (Tolle, 2008, s. 30) Det handler om hvert menneskes sanne natur og kan ikke forstås

intellektuelt, men må forstås gjennom det Tolle kaller «følelse-forståelse» (Tolle, 2008, s. 31) Mental støy hindrer mennesker å oppnå væren. (Tolle, 2008, s. 32) Kroppen kan være innfallsport til væren. (Tolle, 2008, s. 113) Ved å flytte oppmerksomheten fra tankene og over til den fysiske kroppen, kan man oppleve væren som et usynlig energifelt, som gir liv til det man sanser som sin fysiske kropp. (Tolle, 2008, s. 117) Tolle beskriver videre en form for meditasjon, hvor man skal være oppmerksom på de forskjellige kroppsdelene for å komme i kontakt med energifeltet han refererer til. (Tolle, 2008, s.117)

Tolle om tenkning.

Mange menneskers tenkning er ute av balanse og blitt som en sykdom. Sammenligner det videre med celledeling ute av kontroll, altså som noe som gir sykdom. Mennesker eller du, som han skriver i teksten, er blitt tankene sine og han kaller det vrangforestillinger. Han mener at mennesker er styrt av dert han kaller tankespinn. (Tolle, 2008, s. 33) Hvis en person ikke kan kontrollere tankespinnet sitt, er det sinnet som styrer personen. (Tolle, 2008, s. 34) Tankespinn er for eksempel bekymringer, kulturbevisst tankegods og han sier videre en «nedarvet kollektiv bevissthet» (Tolle, 2008, s. 35)

Tolle om nået.

Tolle er opptatt av at man lever nå, men at mange mennesker er opptatt av hva som skjedde i fortiden eller hva som skal skje i fremtiden. Ved å tenke på fortid eller fremtid, glemmer man å leve i nåtid. (Tolle, 2008, s. 63) Målet er å bli nærværende istedenfor å være opptatt av tid. (Tolle, 2008, s. 64) Aksepterer mennesket nået, vil det slippe lidelse (Tolle, 2008, s. 49)

Tolle skriver om *klokketid* og *psykisktid*. Klokketid er den tiden du må følge i praktiske situasjoner og der hvor du jobber med deg selv for å unngå å havne i situasjoner hvor du fanges av psykisk tid, som setter i gang tanker om fortid og fremtid. Det man skal unngå, ifølge Tolle. (Tolle, 2008, s. 69) Klokke tid er der hvor man kan oppnå å være i nået.

Tolle mener at både forskjellige –ismer og strenge religiøse trossystemer er produkt av psykisk tid. (Tolle, 2008, s. 70) De har hatt et mål i fremtiden som har legitimert virkemidlene som har

blitt anvendt for å nå målet. Tolle referer videre til antall døde under kommunismen og slaveri, tortur og drap generelt. Det som er negativt i en persons liv er produkt av psykisk tid og at man ikke lever i nået, at man ikke er tilstedeværende. (Tolle, 2008, s. 72)

Hvis man aksepterer det som skjer i nået, vil man lettere slippe unna smerte og lidelse som hendelsen eventuelt påfører en. (Tolle, 2008, s. 49) Hvis man er oppmerksom på kroppens indre energifelt vil man være tilstedeværende og forankret i nået. (Tolle, 2008, s. 102) Ved å være oppmerksom på dette energifeltet vil man også styrke immunforsvar og utsette aldring. Bevis får man ved å prøve det ut. (Tolle, 2008, s. 127) Frelse er ikke mulig å lokalisere til tid og sted, frelse er å være til stede i øyeblikket. (Tolle, 2008, s. 148)

Tolle om følelser.

Tolle hevder at sterke følelser skaper biokjemiske forandringer i kroppen. Har man ikke kontakt med følelsene sin vil man bli syk. Det har forskning vist hevder han, men henviser ikke til noen bestemte forskere. (Tolle, 2008, s. 41)

Tolles referanser til andre tro og livssynsretninger.

Tolle referer til andre religionsstiftere og religiøse skrifter for å få leserne til å forstå at det bare er en lære, men at man ikke lenger kan gripe essensen fordi disse retningene og skriftene er blitt neddyngnet av uvesentligheter og at budskapet derfor er blitt glemt eller ikke forstått. (Tolle, 2008, s. 26, 27) Han sier videre at han kan hjelpe tilhengere av disse religionene til å forstå det budskapet som har gått tapt/ er skult for dem. (Tolle, 2008, s. 27)

Begrepet Gud gir ikke lenger mening, fordi det har blitt misbrukt i «tusener av år» (Tolle, 2008, s. 31) Han mener det er et lukket begrep, som gir bestemte assosiasjoner når man snakker om Gud. Gud er noens Gud, ingens Gud eller Gud er død.

Tolle sier at Descartes utsagn *jeg tenker altså er jeg*, er feil. Han sier videre at man ikke kan sidestille tenkning med væren. (Tolle, 2008, s. 32) Man bør være som Buddha, «opplyst», ikke sitere Buddha. (Tolle, 2008, s. 46)

Tolle hevder at åndelige veiledere i tusenvis av år har sagt at nået er veien til den åndelige dimensjonen, men han nevner ingen bestemte åndelige veiledere (Tolle, 2008, s. 64)

Kjernene i zen- buddhismen er å «bevege seg på nåets knivskarpe egg» (Tolle, 2008, s. 65)

«Sufien er sønn av den tiden som er nå» (Tolle, 2008, s. 65)

«Det er tiden som forhindrer lyset i å nå oss. Det finnes ingen større skranke mellom oss og Gud enn tiden» Tolle siterer mester Eckhart, en tysk mystiker, som Eckhart har tatt navnet etter, fra 1200 tallet. (Tolle, 2008, s. 66)

Tolle har et langt avsnitt hvor han skriver om tilstedeværelse, å være i nået. Det referer han til forskjellige lignelser fra Bibelen og skriver videre følgende:

«Selv ikke de som skrev evangeliene, skjønnte betydningen av disse lignelsene fullt ut, og på den måten snek de første mistolkningene og forvrengningene seg inn allerede mens de ble nedtegnet» (Tolle, 2008, s. 103) Dette har han ikke forankret i forskning eller andre forfattere. Han sier videre: «Disse lignelsene handler ikke om verdens ende, men om slutten på den psykiske tiden. De peker hen mot det egoistiske sinnets forvandling, og muligheten for å leve i en helt ny bevissthetstilstand»

Lignelsene Tolle refererer til er en som handler om tjeneren som venter på sin herre selv om han ikke vet når han kommer og det Tolle beskriver som fem likeglade kvinner og en bryllupsfest (Tolle, 2008, s. 103) Tolle referere ikke til hvor i bibelen man kan finne disse lignelsene. Tolle presenterer sin oppfatning av hvordan disse lignelsene skal forstås, etter at han skriver at de som skrev evangeliene ikke hadde forstått dem riktig.

Tolles tilbud og løsning til leseren.

Mennesker kan frigjøre seg fra tankekjøret sitt, man må være oppmerksom på gjentatte tankemønster. (Tolle, 2008, s. 35) Når man observerer tankene sine uten å la seg fange av dem, vil man nå en dypere bevissthet og tankene vil miste sin kraft over personen. Tanken vil forsvinne og man vil få et opphør i tankespinnet. Tolle sier videre at man da vil oppnå/ oppleve «ikke-sinn», som er mer og mer indre fred, årvåkenhet, vitalitet og glede. (Tolle, 2008, s. 36)

Mennesker har et indre energifelt som man må fokusere på hvis man har vanskelig for å komme i kontakt med følelsene sine. Kroppen er et speilbilde av sinnet. (Tolle, 2008, s. 42) Man må rette oppmerksomheten innover, kjenne på energien i følelsene sine, da er man når det han mener man skal oppnå, nemlig *væren*. (Tolle, 2008, s. 43) Hvis man observerer seg selv, selvobservasjon, vil det automatisk bli større grad av tilstedeværelse i et menneskes liv. Man skal være oppmerksom på hva som trigger reaksjoner hos seg selv og hvordan man reagerer på triggeren (Tolle, 2008, s. 67) Tilstedeværelse er nøkkelen til frihet. (Tolle, 2008, s. 73)

Mennesker som sliter med negative følelser skal rette fokuset sitt mot de vonde følelsene, smertelegemet, som Tolle kaller det. Man skal videre observere følelsene uten å vurdere eller analysere dem og se hva som skjer. Tolle sier ikke noe om hva som kan komme til å skje. (Tolle, 2008, s. 55) Negative tanker og offermentalitet bidrar til å øke aldringsprosessen i kroppen til et menneske. Man skal snu ryggen til fortiden. Bekymringer er mentale spøkelses. (Tolle, 2008, s. 93)

Hvis man kjenner begynnende sykdom skal man meditere, har man blitt syk skal man meditere hyppig. Tolle beskriver metoden, hvor man skal fokusere på de forskjellige kroppsdelene gjennom meditasjonen. (Tolle, 2008, s. 128) Bevisst pusting anbefales ved angst og bekymringer. (Tolle, 2008, s. 129)

Oppsummering:

Tolle beskriver i boken mange utfordringer det moderne mennesket kan ha. Han forsøker videre å forklare hvorfor man har disse utfordringene og han presenterer sin løsning på utfordringene. Det handler om å bli bevisst på stress, angst og tankespinn når det slår inn og at man da fokuserer på det han presenterer som metoden for å håndtere det. Det er en metode han har erfart virker og han mener den vil fungere på leseren av boken.

I analysen som følger ønsker jeg å vurdere bokens helhet og deler opp mot punktene som følger under hermeneutisk metode. Jeg kommer til å se på teorien om den subjektive vendingen og vurdere Tolles tekst opp mot teorien, det samme gjør jeg med Tolle og hybridisering og Tolle og livssynskonstruksjonen.

Tolle og den subjektive vendingen.

Jeg vil videre strukturere drøftingen av Tolles subjektive vending rundt punktene som følger nedenfor i teksten.

Den subjektive vendingen kjennetegnes ved følgende:

- 1.Mennesker helliggjør noe i denne verden eller i mennesket selv.
2. Mennesket er sin egen autoritet.
- 3.Det moderne mennesket søker svar på eksistensielle spørsmål og utfordringer i seg selv og den verden man lever i.
- 4.Det er viktig å leve og tro slik det passer for det enkelte individet.
- 5.Mennesker engasjerer seg i religiøse aktiviteter som harmonerer med deres personlige verdier og tro.
- 6.Mennesket dyrker relasjoner til forhold som tjener utviklingen av ens subjektive spiritualitet.

Mennesker helliggjør noe i denne verden eller i mennesket selv.

Det kan virke som Tolle legger til rette for at mennesket helliggjør seg selv, kroppen sin og sitt indre liv og personlige tid. Tidlig i boken sies det at Tolle med denne boken skal åpne muligheten for at leseren skal kunne komme i berøring med det hellige i seg selv. (Tolle, 2008, s. 18) Det han ønsker å få leserne sine til å gjøre, er å rydde opp i forhold i livet sitt, som skaper uro og muligens dårligere livskvalitet for vedkommende. Han beskriver de plagene og utfordringene som moderne mennesker ofte har, slik som stress og psykiske plager, og sier videre noe om hvordan man bør ha det på både det psykiske og fysiske plan, før han kommer med konkrete verktøy for å komme dit han mener man ideelt bør være. Uten at Tolle bruker begrepet i boken, er uttrykket: *kroppen er ditt tempel*, et begrep som kan brukes om det Tolle ønsker å få leseren til å oppnå. Ved å sette av tid til seg selv, dyrke sitt indre liv med lesning av

oppbyggelige tekster, yoga, meditasjon og distanse til samfunnets mas og jag, den psykiske tiden, og isteden leve her og nå, i klokke tid hvor man optimalt sett skal kunne holde fokus på seg selv og sin indre ro i hektiske omgivelser. Tolle henvender seg gjennom hele boken med begrepet du, altså han ønsker at leseren skal oppleve at det handler om vedkommende selv. Han får med det frem en effekt hvor leseren kan oppfatte at man skal dyrke seg selv, tipsene og rådene Tolle gir er for å kultivere leseren og gi leseren et bedre liv. Tolle skriver for eksempel ikke noe om glede man kan oppleve ved å gjøre noe meningsfullt for andre og at det kan gi positiv boost i forhold til hvordan man føler seg eller at man i samspill med andre kan ha meningsfylte opplevelser som også kan virke positivt inn på en persons livsglede og velvære. Mange mennesker finner det både meningsfylt og tilfredsstillende å yte noe for andre. Det gjøres for eksempel mye frivillig arbeid innenfor etablerte menigheter eller humanitære organisasjoner, hvor folk uttrykker at de opplever det som meningsfylt og viktig og derfor fortsetter med det år etter år. Dette er perspektiver Tolle ikke kommer inn på i boken sin. Det er grunnen til at det for meg fremstår som om Tolle fremste motiv eller mål er at man skal helliggjøre seg selv, selv om det ikke skrives noe sted. Det er noe som er uttalt i teksten, men som jeg som leser allikevel oppfatter.

Mennesket er sin egen autoritet.

I boken sin skriver Tolle hele tiden om dennesidige tiltak for å bedre leserens tilstand. Han sier ikke noe om for eksempel bønn, skriftemål, nattverd eller annet som man kan oppnå i et neste liv eller ved døden. Det er som det står i tittelen på boken: *Det er nå du lever*. Det er nå du får hjelp til å endre eller mestre livet ditt bedre. Hvis man velger å lese boken hans og følge manualen hans er det der beskrevet hvordan man skal gå frem for å oppnå det Tolle sier han selv har oppnådd. Her ser man et tydelig trekk ved den subjektive vendingen og dets fokus på menneskets som sin egen autoritet i sitt eget liv. Det moderne sekulariserte mennesket kan velge selv og styre selv hvordan man forbedrer livet sitt. Tolle, med boken sin, legger bare til rett for leseren, med en inspirerende livshistorie og redskapene for å oppnå et bedre liv. Han påpeker at mennesker tar kontakt med han for å få tips om hvordan de kan bli som han. Leserne hans er altså er aktive i prosessen med å endre livet sitt. De tar tak i det de opplever som problematisk og søker hjelp. De velger da selv Tolle og det han tilbyr. De er sin egen autoritet.

Det moderne mennesket søker svar på eksistensielle spørsmål og utfordringer i seg selv og den verden man lever i.

Som en følge av industrialiseringen, vitenskapen, sekulariseringen, globaliseringen og modernismen søker mennesker svar og løsninger på eksistensielle spørsmål og utfordringer i seg selv og den verden man lever i. Det ligger i den moderne kultur at man skal kunne løse det. Det er ingen ting som ikke kan fikses, man må bare finne riktig løsning. Derfor tilpasser og bytter man strategi, til man finner noe man mener kan hjelpe seg selv og den situasjonen man er i. Hvis man ser på eksemplet fra Kendal, hvor Helaas og Woodhead forsket, peker de på det store utvalget av spirituelle og helbredene tilbud som var der. (Helaas, 2008) Det var holistiske senter og butikker, som tilbyr behandling og naturmedisin, det var aromaterapi og yoga blant annet. På en reklameplakat for holistisk behandling står det følgende:

Naturterapier anerkjenner at all erfaring i fortid og nå tid bidrar til den tilstanden du nå er i. Det kan innebære psykiske traumer, sykdom, ulykker miljøfaktorer og uløste følelsesmessige problemer. Slike opplevelser låser kroppen og gir plager som setter seg i kroppen gjennom år. Det kan gi smerter i kroppen, migrene, fordøyelsesplager, angst og depresjon.

Så kommer løsningen: Den riktige holistiske terapien kan hjelpe deg å finne tilbake til god helse og velvære. (Helaas, 2008, bilde10, s. 95) Dette er nettopp slik man søker løsning på eksistensielle og fysiske plager, man jakter på en behandling. Det samsvarer også med tidligere nevnt hvor mange som velger seg alternative, spirituelle løsninger på utfordringene sine. Her kommer Tolle også inn, med sitt tilbud til helbrede for kropp og sinn. Det er en tydelig terapeutisk side, som man ser mye av i den nyreligiøse praksisen står. Tolle gjør seg til terapeut eller behandler, selv om han ikke er det på noen som helst måte. Han har en formell utdanning innenfor humaniora fagene og en personlig erfaring fra en tung periode i livet sitt. Den personlige erfaringen er det som veier tyngst i hans tilbud, det har fungert for han og han klarer seg meget godt. Det kan også fungere for leseren hvis vedkommende følger Tolles matrise i boken. Den er i hovedtrekk som følger: fokuser på der du er i dag, vurder tankene dine, ikke tenk på fortid eller fremtid, gjør pusteøvelser hvis du er stresset og mediter regelmessig. Tolle plasserer seg med dette tilbudet i det som virker å være det største segmentet innenfor nyreligiøsitet i dag, nemlig helse og helbrede. Dette har både Gilhus/Mikaelsson og Helaas/

Woodhead pekt på i bøkene sine, nemlig at det alternative markedet mer og mer ville dreie seg om helse og helbrede.

Tolle tilbyr en løsning til mennesker som har utfordringer med stress, angst og mental uro i boken sin. Han nevner ikke et sted en type avgrensning i forhold til hva hans tilbud kan løse av problemer. Noen mennesker kan ha psykiske plager som må avhjelpest eller behandles av fagpersoner og ikke selvutnevnte behandlere. Det å fremstille tilbudet sitt som noe som hjelpe alle uavhengig av hva man sliter med fremstår som modig og muligens lite gjennomtenkt. Selv om Tolle selv kom seg gjennom utfordrende tider med å bruke metodene han presenterer i boken, kan han ikke nødvendigvis anta at andre vi klare eller få til det samme. Fra et utenfra perspektiv tenker jeg det er et stort ansvar å påstå at alt man har av utfordringer vil man kunne løse ved å følge matrisen skissert i boken til Tolle. Hvis man ikke oppnår ønsket resultat så er det fordi man ikke nøye nok har gjort det man blir fortalt at man burde gjøre. Da legger man det tilbake på leseren og forfatteren står uten ansvar. Det er en gråsoner innenfor nyreligiøsitet, er dette medisinsk eller er det religion? Innenfor medisin er det lover og regler som regulerer behandling, men innenfor religion er det ikke slik. Det skal mye til før man det man tilbyr innenfor dette feltet møtes med massiv kritikk eller andre tiltak.

En annen ting Tolle gjør i boken sin, er å omtale begreper som opprinnelig har dreid seg om erfaringer det er vanskelig å oppnå for vanlige mennesker. Det kan være for eksempel begrepet opplysning, noe som i Buddhismen ikke er lett oppnåelig. Tolle har gjort begrepet dennesidig, altså noe man kan oppnå med en bestemt praksis i dette livet, kanskje allerede etter å ha lest boken hans. Det som innenfor de fleste religioner og trosretninger er vanskelig å oppnå, fremstilles i boken som lett oppnåelig, hvis man bare følger oppskriften i boken til Tolle. Tolle skriver at opplysning fremstår som en ide på et overmenneskelig plan, men det det egentlig er en følelse man kan oppnå ved å være i nået. (Tolle, 2008, s. 30) Opplysning er å kunne heve seg over tankene sine, altså hvis leseren kan få til å løsrive seg fra tanke spinn og hverdagens mas, så vil følelsen man oppnår være lik å være opplyst.

Det er viktig å leve og tro slik det passer for det enkelte individet.

Der man før i den vestlige verden var kollektivistisk innrettet og styrt av samfunnets konsensus om hva som var rett og galt, er det moderne mennesket nå frigjort fra dette. Det kommer som en følge av sekulariseringen, med sin løsrivelse fra etablerte religiøse strukturer, modernismen, som setter individet og selvrealisering i sentrum og globalisering, hvor alt verden har å tilby er lett tilgjengelig for det moderne vestlige menneske. Man godtar ikke lenger å presses inn i andres oppfatninger om hvordan man skal leve. De påvirkes til valg for sitt liv gjennom en tilgang til hele verdene, enten ved at man reiser selv, eller via digitale flater. I tillegg til at man eksponeres for andre måter å organisere livet sitt på, så får man også kontakt og bekreftelse på at det er greit å leve slik man ønsker. Det er også slik at det moderne vestlige samfunnet gir aksept for den livsstilen man velger seg. Det er et anerkjent faktum at moderne mennesker trenger å forme livet sitt slik de selv ønsker, for å leve gode liv. Som tidligere nevnt under kapittelet om modernismen er det moderne mennesket kjennetegnet av psykiske plager og utrygghet grunnet de mange valgene man kan ta og som man må ta på egenhånd. Så når man da i dette samfunnet velger en retning eller livsstil som passer for en selv, som for eksempel det Tolle tilbyr i boken sin, så er det aksept for det i omgivelsene og lite negativ respons. Man har stor respekt for det andre velger og man ønsker ikke å blande seg inn i andres valg, noe som henger sammen med at mennesker i moderniteten gjør sine egne valg, på godt og vondt og det er da også det som gjør at man kan få utfordringer, man har så mange valg og må ta stilling til disse på egenhånd.

Mennesker engasjerer seg i religiøse aktiviteter som harmonerer med deres personlige verdier og tro.

Som en konsekvens av sekulariseringen og modernismen forholder de fleste mennesker seg i liten grad til spirituelle forhold utenfor det man opplever i sin egen hverdag. Det ser man av forskning på hvilke nyreligiøse retninger som «står seg best» Der hvor man stiller krav og tilbyr noe som ikke umiddelbart gir noe til deltagerne, men kanskje i fremtiden eller i et tenkt neste liv, appellerer minst til folk og da forholder man seg ikke til det. Det er dog en faktor her som handler om tradisjoner. Man går for eksempel i kirken når det er høytider, særlig jul. Da fylles kirkebenkene opp. Det er også slik som det pekes på av Gilhus og Mikaelsson, at man benytter

kirken til livets seremonier, som dåp, konfirmasjon, bryllup og begravelser og i tillegg følger man yoga undervisning og leser alternativ litteratur. Den religiøse aktiviteten hos Tolle er todelt, det er lesning av spirituelle tekster, kanskje først og fremst Tolles egne tekster og en fysisk, rituell del som handler om den delen av yoga som ikke innebærer øvelsene, men meditasjon med kontroll av pust og tankene. Som tidligere nevnt er yoga, med sine forskjellige deler noe mange mennesker driver med. Den er også som regel løsrevet fra dens opprinnelige funksjon, som en del av buddhistisk eller hinduistisk praksis og fremstår som en treningsform blant flere i dagens samfunn. Yoga er ikke lenger et fremmed fenomen, men noe som tilbys på treningssenter i hver en krok av landet. Pust og meditasjon uten mantra eller chanting, altså forankringen i den opprinnelige spirituelle settingen, er lett å akseptere som en metode for folk flest. Altså det harmonerer sannsynligvis med det leserne av Tolles bok har som personlige verdier og tro. Legges det til chanting i en yogapraksis vil en del utøvere synes det bli fremmed og spesielt og velge det bort. I en livssynskonstruksjon er det viktig å skjønne hva folk vil ha. Tolle har lagt seg på en linje hvor han treffer den gjennomsnittlige brukeren i alternativmarkedet. Det ser man av antall solgte bøker og følgere han har på sosiale medier.

Mennesket dyrker relasjoner til forhold som tjener utviklingen av ens subjektive spiritualitet.

Leserne av Tolles bok er opptatt av sin egen spiritualitet. Det gis ingen råd om at man bør eller kan gjøre noe kollektivt, i boken. Det gis råd om å se innover i seg selv, vurdere det man tenker og sortere tankene sine. Tolle beskriver hvordan man kan kultivere seg selv og bli mer spirituell. Leseren som gripes av dette vil søke mot mer av Tolles produksjon av bøker, podcaster og youtube kanalen hans. Når Tolle oppfordrer til å drive med meditasjon og pusteøvelser, vil man søke seg andre som driver med det samme i nærheten eller utføre det på egenhånd. Derfor er det en pakke rundt disse spirituelle lederne. Pakken inneholder de spirituelle lederne i seg selv, bøker, tilgang på forskjellige digitale flater og ofte mulighet for å dra på kurs eller lignende med den spirituelle lederen eller en som formidler sammen budskap. Det er ikke andre perspektiv på det som tilbys.

Tolle og hybridisering.

Hybridisering kjennetegnes som tidligere nevnt av følgende:

1. Det settes sammen av bestemte elementer den spirituelle lederen aktivt velger.
2. Valgt er basert på hvilke elementer vedkommende kjenner til og som appellerer til vedkommende.
3. Hybridisering skjer langs to linjer, en som går bakover i tid og en som er nåtidig.
4. Man ser ikke på konstruksjonen som en kynisk sammensatt pakke, men det er noe den spirituelle lederen eller konstruktøren, har erfart hjelper og som man ønsker å dele.
5. Aktøren er alltid fornet av forbindelser til andre tider, andre steder og andre aktører.

Jeg vil videre i teksten drøfte hvordan det Tolle tilbyr er et eksempel på en hybridisering.

Hybridisering er en prosess hvor elementer fra forskjellige religioner settes sammen.

Hybridisering settes sammen av bestemte elementer den spirituelle lederen aktivt velger. Hvilke elementer som er med i konstruksjonen er basert på hvilke elementer vedkommende kjenner til og som appellerer til vedkommende. Tolle refererer til Buddhas liv og lære og Gud, Kristus og Bibelen i boka. Jeg finner ikke referanser til for eksempel Islam, utenom en liten referanse til sufismen. (Tolle, 2008, s. 32) Han er opptatt av at det er bare en lære, altså at buddhismen, kristendommen og muligens også de andre religionene, som det ikke refereres til, egentlig er det samme, men at man ikke lenger forstår at de har samme budskap. Budskapet fremstår ikke lenger i klar form fordi de forskjellige religiøse retningene er «neddyngnet av uvesentligheter» (Tolle, 2008, s. 26-27) I tillegg er Tolle opptatt av det som er en av utfordringen for mennesker som lever i moderniteten, nemlig psyken. Det han gjennomgående presenterer er en kombinasjon av buddhistisk filosofi, kristen teologi og psykologi. Det er disse tre fagområdene som han forankrer tankegodset sitt i og som leder frem mot det han tilbyr som spirituell leder.

Når man leser Tolles bok er det hele tiden referanser til kristendommen eller buddhismen. Dette er trolig kjent fagstoff for Tolle, både fordi han er vokst opp, primært, i vest- Europa i en tid

hvor sekulariseringen ikke hadde startet den akselereringen man ser i dag og man derfor ble eksponert for kristendommen på en annen måte enn nå. Han sier også direkte og indirekte at han har lest en del kristen litteratur. Han har blant annet valgt navn ett er den tyske mystikeren og dominikaner munken, mester Eckhart, som levde fra 1260- 1328 (Wetlesen, 2008) Dette signaliserer en interesse utover det vanlige.

Det er også slik at Tolle, som er født i 1948, var student på 1970 tallet. Den perioden han var student var også en tid med økt kjennskap til østlige religioner. Dette henger sammen med blant annet økt globalisering. Som tidligere nevnt dro særlig ungdom og studenter til Østen og det kom også i økende grad studenter fra de tidligere koloniene til Europa. Det ble også en økt arbeidsinnvandring. Dette kan tenkes å være årsak til at nettopp buddhismen i tillegg til kristendommen legges til grunn for det budskapet Tolle ønsker å selge inn til sine følgere.

Det som kjennetegner den moderne religiøsiteten er den subjektive vendingen. Det handler om at fokuset er vendt mot subjektet, altså den enkelte person vender blikket mot seg selv og ikke for eksempel en menighet eller en gruppe. Det er ikke fokus på noe som skal skje i fremtiden. Mennesker søker svar eller løsninger på problemene sine her og nå, der de er i livet. Det er her den tredje komponenten kommer inn, nemlig psykologien. Tolle gir gjennom hele boken forslag til løsning på leserens utfordring som er forankret i kognitiv terapi. Han er opptatt av at man skal fokusere på det man opplever her og nå, «det er nå du lever» og gir mentale verktøy i tillegg til forslag om hvordan mediterer/gjennomføre mindfulness øvelser. Det moderne menneske har, som tidligere nevnt i oppgaven, utfordringer knyttet til sitt indre liv. Det handler om både angst og andre psykiske plager, som ofte gir fysiske plager i tillegg. Det har Tolle selv også hatt, han presenterer den historien ganske tidlig i boken. Han sier også der at han ønsker å hjelpe andre og han gjentar gjennom boken at han blir bedt om å hjelpe andre. Det er en mulig grunn til at kristendom, buddhisme og psykologi er hoveddelene i hybridene Tolle presenterer i boken sin.

Hybridisering skjer langs to linjer, en som går bakover i tid og en som er nåtidig.

Tolle beskriver hvordan han etter krisen kommer inn i en fase hvor han leser mye åndelig litteratur. Han trakk seg tilbake fra andre mennesker. Da han etter lang tid søkte seg mot andre

mennesker igjen opplevde han å bli sett på som en åndelig veiviser av menneskene rundt han. Her beskriver Tolle noe som han ikke er alene om i historien. Andre religiøse og spirituelle mennesker har gjort det samme. Mester Eckhart, som Tolle har tatt navnet sitt etter, var en dominikaner munk som levde lange perioder tilbaketrukket og viet tiden sin til studier. Dominikaner ordene var opptatt av å balansere mellom indre kontemplasjon og arbeid. (Wetlesen 2008) Det er mange eksempler fra verdensreligionene på at man trekker seg tilbake, lever enkelt, studerer og mediterer over religiøse spørsmål. Derfor setter Tolle seg med denne historien om seg selv, inn i en lang tradisjon av tenkere. Det interessante her er om han er bevisst på det selv, om leseren er bevisst på det og hvorfor Tolle gjør det. Han oppnår trolig at han befester sin autoritet som spirituell leder ovenfor en søkende leser. Han omtaler seg som en som var blitt en åndelig veiviser da han etter denne tilbaketrekningen kommer tilbake til vanlig sosialt liv. Så tiden alene med studiene av åndelig litteratur gjør noe med han, han sier selv han blir en åndelig leder og det skjer som følge av tilbaketrekningen fra andre. Han skriver også i boken det kun finnes en læremester, men at vedkommende har manifestert seg i forskjellige former og at det nå er han som er den læremesteren. (Tolle, 2008, s. 120) Han navngir dog ikke disse tidligere læremesterne, noe som gjør at han ved gjenstand for et kritisk blikk kan «tas» på dette. Det er allikevel slik at lesere har forskjellig bakgrunns kunnskap og kan både legge mange eller få navn inn i den rekken av læremestere han mener seg som den siste i rekken av. Den tolkningen ligger hos leseren, men forfatteren har sådd et frø om at han er noe særegent og befester statusen sin som spirituell leder. Han skriver videre på samme sted at leseren kan oppnå det samme som han, hvis leseren følger en bestemt matrise som han så beskriver. Dette gir muligens en leser med et søkende eller åpent sinn håp eller ønske om å oppnå det samme som forfatteren.

Aksen bakover i tid som Tolle har i hybridene sine er, i tillegg til at han plasserer seg som en av mange vise menn, også en forankring i buddhismen og kristen tro. Han trekker elementer inn i sin livsynskonstruksjon sammen med moderne psykologi som er den andre linjen eller aksene. Til sammen blir det da Tolles konstruksjon.

Man ser ikke på konstruksjonen som en kynisk sammensatt pakke, men det er noe den spirituelle lederen eller konstruktøren, har erfart hjelper og som man ønsker å dele.

Tolle forteller i innledningen at han hadde en eksistensiell krise da han var i 20 årene og at han da var så langt nede psykisk at han vurderte å avslutte livet sitt. Han ønsker ikke fokus på dette men samtidig ønsker han å dele med leserne hvordan han kom seg ut av krisen. Her gjør Tolle det som er et av kjennetegnene i hybridiseringsprosessen. Han viser til personlige erfaringer og blir også et vitne om at det han tilbyr fungerer, det hjalp han personlig. Hendelsen er også presentert i innledningen av boken hans, det setter dermed et bestemt preg eller legger en bestemt føring for hvordan man skal forstå resten av innholdet. Det er en personlig beretning, dette er erfart av Tolle selv. Det fungerer og gjør leseren det som Tolle foreslår, vil han eller hun få samme positive erfaring. Hvis man leser med et mer forskende blikk kan man tenke seg at dette er en måte å selge konseptet inn på til et søkende, moderne menneske med de plagene mange moderne mennesker har. Det at man har opplevd personlig at noe fungerer er viktig for troverdigheten. For de som følger Tolle vil det at han deler sin personlige historie være med på etabler myten om Tolle. Han har hatt det vanskelig, kanskje mer vanskelig enn mange andre. Han har kommet seg gjennom det og blitt en spirituell leder. Nå lever han på alle måter et tilsynelatende godt liv, et slikt liv som mange ønsker seg.

Aktøren er alltid formet av forbindelser til andre tider, andre steder og andre aktører.

Slik det fremstår for meg er hybridiseringsprosessen i Tolles livssynskonstruksjon forankret i de tre konkrete fenomenene sekularisering, modernisme, globalisering og Tolles kjennskap til asiatiske religioner og kristendommen. Han er ikke løsrevet fra disse fenomenene, det er de som gjør at han kan selge inn seg selv og budskapet sitt til følgerne sine. Sekulariseringen som særlig vokste frem etter 1. verdens krig og beredte grunnen for alternative og dennesidige tilnærminger til eksistensielle spørsmål. Tidligere søkte man løsninger utenfor seg selv, for eksempel i det kristne budskapet eller man godtok de utfordringene man hadde. Hadde man presentert for eksempel Tolles budskap før sekulariseringen ville man ikke fått særlig gjennomslag, men kanskje heller problemer med å leve i det stort sett homogene kristne samfunnet man var en del av.

Modernismen kjennetegnes blant annet av mennesker som har mange utfordringer, knyttet til hvordan man skal leve livet sitt eller hvordan livet ble. Det moderne menneske er subjektivt orientert og sekularisert, noe som betyr at de søker løsninger på utfordringene sine her og nå. Det Tolle presenterer i boken sin er som hånd i hanske med det behovet mennesker kan ha. Han skriver om mental uro, bekymring, stress og hva man kan gjøre med det. Han nærmest lover en løsning for leseren.

Globaliseringen viser vestlige mennesker andre måter å leve på og Tolles hybrid med kristendom og indiske religioner er en konsekvens av globaliseringen, slik jeg ser det. Han har fått kjennskap til asiatiske religioner, praksis og ritualer via impulsene som kom til den vestlige verden etter 2. verdenskrig og særlig på 1960 og 70 tallet. Da var Tolle selv ung og eksponert for disse impulsene i ved universitetene. Så hybridiseres dette med det Tolle besitter av religionskunnskap fra før, som i vår vestlige kulturkrets var kristendommen. Tolle velger bevisst kontroll av pust, introspeksjon, tilbaketrekning som verktøy for å kunne kontrollere utfordrende tanker.

Tolle og livssynskonstruksjonen.

Tolles budskap er å finne i bøker, podcast, kurs og på for eksempel youtube. Det er en av bøkene hans: *Det er nå du lever* jeg tar utgangspunkt i når jeg nå skal si noe om hans livssynskonstruksjon. Han har i boken sin en spirituell dimensjon og en praksis dimensjon.

Den spirituelle dimensjonen er som følger: Tolle omtaler seg selv som en åndelig leder. Han sier han er den siste av mange spirituelle ledere gjennom historien. Han har gjennomlevd en krise, som gjorde han til et nytt menneske, en nyfødt. Han er belest i religiøse skrifter og han forstår budskap som andre ikke forstår lenger. Innholdet, det som egentlig sies er skjult, men ikke for han. Dette sier han om seg selv og gjør seg med det til en autoritet. Han har egenskaper andre ikke har, han gjør seg mer troverdig for leseren med disse uttalelsene. Å omtale seg selv som en nyfødt, slik han gjør i boken er symboltungt Det er et bilde på renhet og uskyld og kanskje også et åpent sinn og uten baktanker.

Han benytter begreper som opplysning, væren, nået, tenkning og følelser i teksten sin. Det Tolle legger i begrepet opplysning slik han presenterer det i boken er: Man kan via en bestemt praksis oppnå opplysning, som han knytter tett opp mot begrepet væren. Det å være opplyst er å være tilstede i nået og dette kan man ikke gripe intellektuelt, men via følelser. Han legitimerer denne teorien ved å referere til Buddha som skal ha sagt at opplysning er slutt på lidelse (Tolle, 2008, s. 30) Opplysning er noe på et overmenneskelig plan, men noe man kan oppnå. Hvis man oppnår opplysning vil man nærme seg, eller bli, som Tolle og andre som Tolle ser seg som likestilt med. Jamfør utsagnet hans i starten av boken om at han er den siste av mange spirituelle ledere. Å være opplyst vil gi den som oppnår det, en spesiell posisjon hvor man blir en bro, en portal mellom verden slik den er og Gud. Gud som en kilde til det som det moderne menneske ønsker å oppnå, nemlig bli konsentrert og effektiv. (Tolle, 2008, s. 40, 135) En person som oppnår væren og opplysning vil bli kvitt det Tolle kaller mental støy og falle til ro. Man vil klare å være i den tilstanden selv om det er uro i vedkommende omgivelser.

Det Tolle legger i sin definisjon av nået er å være nærværende. (Tolle, 2008, s. 49) Han mener at man ved å ikke være opptatt av hva som har skjedd tidligere eller hva som skal skje i fremtiden, men konsentrere seg om å leve i nået, vil unngå lidelse. Her plasserer Tolle seg igjen med sitt tilbud i kjernen av det som det moderne mennesket sliter med, nemlig valg, vurdering av tidligere valg, og fremtidige valg for seg selv og livet sitt. Det skaper frustrasjon, stress og psykiske plager, jamfør min tekst tidligere i denne oppgaven, om modernismen.

Tolle skriver om tenkning at det er blitt en sykdom. Han mener tenkningen er blitt som ukontrollert celledeling, kreft og at mange da rammes av vrangforestillinger. Menneskene styres av dette, istedenfor å kontrollere seg og tankene sine. Derfor blir mange syke. Dette er noe leserne kan kjenne seg igjen i. *Det er nå du lever* er en selvhjelpsbok og mange som leser den er antagelig på jakt etter en type hjelp med nettopp disse utfordringene. Tolle presenterer begrepsparet klokketid og psykisk tid i boken. Han mener man er i psykisk tid når tankene tar overhånd og man blir urolig, stresset og kanskje syk. Målet man skal arbeide mot er å være i det som han kaller klokke tid, som er her og nå. Man skal være tilsted i hverdagen og ikke gi seg hen til psykisk tid som gir grubling og uhelse, nettopp det som det moderne menneske kan slite med. Ved å leve i klokke tid eller nå tid unngår man lidelse. Her kommer igjen referansen til Buddhas lære (Tolle, 2008, s. 49) Tolle introduserer også at det å være bevist tilstede i øyeblikket, i klokke tid eller nå tid gir frelse. Frelse begrepet er godt forankret i den vestlige

kulturkretsen selv om man lever i en sekularisert verden. Som leser vet man mer eller mindre hva det innebærer og muligheten for å oppnå frelse gjennom praksisen Tolle presenter, kan fremstå som både oppnåelig og ønskelig.

I indisk tradisjon er det en tanke om at bevissthet er noe annet enn psyke og kropp. (Jacobsen, 2004, s. 11) Ved å trene opp bevisstheten gjennom meditasjon vil man kunne styre det tankespinnnet som produseres i en stresset og urolig psyke. Dette er det Tolle også formidler i boken sin. Han mener man må forsøke å observere sitt indre liv, være bevisst på hva man velger å ha fokus på og ikke tillate seg å slippe alle tanker fra fortid og om fremtid løs. Ved å praktisere yoga mente og mener man i indisk tradisjon at man kunne endre livet sitt radikalt og få en mye mer positiv tilværelse. Det er det Tolle også ønsker for sine følgere, en radikal positiv endring som følge av hans spirituelle budskap og matrise for hvordan man skal leve.

Praksisdimensjonen er som følger: Tolle mener man må være i kontakt med følelsene sine, ellers blir man syk. Ved å meditere og fokusere på pust og praktisere de skisserte pusteteknikkene vil man oppleve å bli årvåken, mer vital, glad og oppleve indre fred. Det å lære seg disse teknikkene vil gi flere helsefordeler. Man kan kontrollere seg i forhold til angst og bekymringer ved å puste riktig. Hvis man begynner å bli syk, skal man meditere hyppig. Det hevdes videre at aldringsprosessen går raskere hvis man er fylt av negative tanker og har en offermentalitet. Det er slik at alle de overnevnte utfordringen vil kunne kontrolleres og dempes ved å følge Tolles forslag til praksis.

Jeg mener at Tolle her tydelig forankrer praksisen han anbefaler i den indiske yoga tradisjonen. I boken *Yoga*, fra serien *Verdens hellige skrifter* (Jacobsen, 2004) skriver Knut A. Jacobsen om yoga, yogapraksis og de forskjellige retningene innenfor yogatradisjonen.

Yoga er en opprinnelig fysisk og viktig religiøs praksis innenfor de indiske religionene, selv om det i dag praktiseres uten at det nødvendigvis er religiøst forankret. Det er mange som praktiserer yoga i dag, som en treningsform. Det er teknikker for sansene, sinnet og kroppskontroll. Det er nettopp det Tolle ønsker at følgerne hans skal praktisere. Det Tolle vektlegger som viktig, er den delen av yogapraksisen som handler om sans- og sinnskontroll. Det er også interessant at Tolle aldri refererer i boken sin, at det han tilbyr følgerne sine har sin

opprinnelse i den indiske yogatradisjonen, men kanskje heller presenterer det som om det er et produkt han selv har utviklet. Her ser man igjen det som kjennetegner en hybridisering, nemlig at man velger ut det man selv ønsker å bruke fra en spirituell retning og gjør det til sitt og at man i en hybridisering står på to linjer, en som går bakover i tid og en som er nåtidig. Den nåtidige er at Tolle presenterer det som en teknikk løsrevet fra yogaens opprinnelige kontekst. Han presenterer ikke opphavet til teknikken, bare fremgangsmåten.

Tradisjonelt handler yoga om å kunne kontrollere kropp og sinn (Jacobsen, 2004) Hvis man kan kontrollere kropp og sinn vil man oppnå glede og følelse av frihet. Yoga handler om å overskride det mennesker har tilegnet seg gjennom kulturen man lever i og det man er disponert for eller utsatt for gjennom livet. Her mener jeg at de tankene Tolle har presentert som sin hovedtanke i boken, går rett inn i yoga filosofien. Tolle gir et tilbud til mennesker som har utfordringer som følge av det livet de lever og yogafilosofien som ble utviklet for mange tusen år siden tilbød det samme. Det er universelle og tidløse tanker og passer derfor inn i Tolles tankegods utviklet på tidlig to tusen tallet.

Målet med yoga er å skape ro, fokus og konsentrasjon (Jacobsen, 2004) Boken *Yoga* er en del av bokserien Verdens hellige skrifter som ble gitt ut i perioden 2000-2015. I hver bok er det et essay og det er essayet i denne boken, skrevet av Knut A. Jacobsen, jeg har refererer til her i drøftingen min av Tolles livssynskonstruksjon. Jacobsen beskriver på en oversiktlig måte det mest sentrale ved yoga, både i et historisk, religiøst og praktiserende perspektiv. Jacobsen trekker de store linjene i forhold til yoga. Han beskriver det man antar er opprinnelsen til yoga, han presenterer de mest sentrale verkene og retningene innenfor yoga, blant annet skille mellom hinduistisk og buddhistisk yoga. Det gjøres et forsøk på å gi yoga en definisjon, han redegjør for hva man legger i begrepet. Det beskrives hvordan kontroll over kropp og psyke er viktig og hvordan man praktisere det og hva man kan tenkes å oppnå. Det er også et avsnitt om global yoga, hvor han kommer inn på det, som på mange måter er det samme som Tolle ønsker å oppnå med boken sin. Tolle presenterer yoga praksis som teknikken for å kontrollere en urolig psyke, uten å kalle det yoga i sin bok. Jacobsen beskriver i kapittelet om global yoga hvordan den kom til vesten på nitten hundretallet. Han tar for seg noen kjente spirituelle leder og hvordan de mest kjente retningene i moderne yoga fremstår. Det beskrives videre at den yogaen som praktiseres av utrolig mange mennesker er sekularisert. Den er som en trening blant mange treninger, men avspenningsfokuset med pust og meditasjon er noe det moderne menneske søker seg til. De tar

allikevel ikke opp i seg noen av yogafilosofiene eller religionene som yogapraksisen er en del av. Det er også Tolles mål med boken sin. Han ønsker å hjelpe det moderne menneske å oppnå det han selv har oppnådd. Det oppnår man ved å fokusere på den tiden man lever i, fokusere på tankene som er her og nå, ikke ta med seg tanker om det som har vært eller kan komme. Det mener Tolle vil gi ro og økt konsentrasjon.

Kontroll av pusten er et viktig element som fremheves i flere av *upanishadene*. (Jacobsen, 2004) Det er det Tolle presenterer som verktøyet man bør eller skal benytte seg av hvis man vil oppnå det han har oppnådd. Tolle skriver ikke noe om de fysiske yogaøvelsene, men har en ganske detaljert fremstilling av hvordan man for eksempel skal oppnå avspenning via yogahvile eller yoga søvn, som det ofte kalles. Det fremstår som det er denne siden av yogapraksis som har blitt med i hybridene til Tolle. Han er opptatt av kontroll over sinnet eller tankene. Jacobsen skriver i essayet sitt om beskrivelser i blant *Mahabharata* (Jacobsen, 2004, s. 10) hvor den klarheten man oppnår med meditasjon og pust, kan sammenlignes med ild uten røyk. Den som oppnår denne spesielle roen er som en ild uten røyk. Det samme bilde bruker Tolle i boken sin (Tolle, 2008, s. 57) hvor han beskriver hva det vil si å være en åndelig veileder, altså det han er og det leseren muligens kan oppnå hvis man følger skissert praksis. Tolle skriver at en åndelig veileder er som en brennende vedkubbe. Dette bilde på åndelighet og klarhet er med stor sannsynlighet hentet fra tekster Tolle har god kjennskap til og som passer inn i livssynskonstruksjonen hans.

Oppsummering av innholdet i Tolles livssynskonstruksjon.

Livssynskonstruksjonen er satt sammen av elementer fra hinduisme og buddhisme, kristendom og psykologi. Den retter seg mot mennesker som søker en løsning på utfordringer som stress og tankespinn og som er *passé* spirituelle. Dermed har Tolle et tilbud som kan nå mange leser. Tolle har fokus på utfordringer mange mennesker sliter med og kommer med et forslag til løsning. Han mener at ved å følge rådene han presenterer vil man kunne bli mer spirituell, kanskje en leder som han og få et bedre liv. Det Tolle tilbyr er plassert i midten av det Gilhus beskriver som en klient- terapaut relasjon, eller spesialist- klient relasjon. (Gilhus, 2005, s. 27) Det er også, slik jeg ser det, samsvar mellom Aadnanes definisjon på et livssyn og den livssynskonstruksjonen Tolle tilbyr leserne sine. Definisjonen til Aadnanes er som følger:

Innholdet i et livssyn er synsmåter og oppfatninger i tilknytning til såkalte livssyns spørsmål. Etter innholdet kan de fleste synsmåtene plasseres under kategoriene virkelighetsoppfatning, menneskesyn og verdioppfatning. For den enkelte har livssyn nær sammenheng med, og virkning på, grunnleggende følelser, holdninger og vurderinger. Livssyn medfører engasjement. Synsmåter av livssynskarakter inngår som momenter både i religioner og i slike ideologier som inkluderer et helhetlig syn på tilværelsen. Ordet livssyn kan brukes både om individets personlige synsmåter og om tradisjoner av slike synsmåter. (Skeie, 2014)

4 Avslutning

Det jeg ønsket å undersøke i oppgaven min var hvordan Tolle konstruerte sitt livssyn. Han omtaler seg som en spirituell leder og det valgte jeg å ikke problematisere, men undersøkte isteden hva han som spirituell leder formidlet til leserne sine gjennom boken: *Det er NÅ du lever, fra 1997*. Norsk utgave i 2005.

Jeg har i innledningen presentert hvorfor jeg ønsket å undersøke boken til Tolle, som et eksempel på en livssynskonstruksjon. I innledningen forsøkte jeg også å få frem hvorfor jeg mente det kunne være et interessant tema for andre også, ved å peke på læreplaner og representantene for religionspodden som mente man måtte presentere elevene for det spirituelle livet de faktisk ser rundt seg. Videre i prosessen frem mot den endelige drøftingen gikk jeg gjennom Tolles bok og en god del litteratur og teorier om nyreligiøsitet, hybridisering, den subjektive vendingen, globalisering, modernisme og sekularisering. Dette fordi det var helt tydelig viktige faktorer for utviklingen av nyreligiøsitet i samfunnet generelt og muliggjorde Tolles livssynskonstruksjon som en del av dette. Så fulgte en analyse og drøfting hvor jeg forsøkte å knytte de ulike delene av Tolles livssynskonstruksjon opp mot teoriene.

Det var veldig interessant for meg å lese boken med forskerblick. Det å demontere teksten og anvende hermeneutisk metode og tematisk innholdsanalyse gav meg mye. Særlig det å undersøke hva Tolle ikke sa i boken, men som lå mellom linjene var veldig givende. Det åpnet teksten for meg på en helt annen måte, enn om jeg hadde lest den som en bok blant bøker. Dette selv om jeg hadde lest med min bakgrunn som religionslærer og over middels interessert i temaet. Det var særlig interessant å se hvordan forfatteren gjennom hele boken refererte til

andre etablerte religioner og hvordan han forankret sin egen tekst i sitater eller praksiser der, selv om han ikke gjorde det etterprøvbart, ved å legge inn kilder til der hvor opphavet til hans tekst var. Det var også interessant å oppdage hvordan han plasserte seg sammen med andre religiøse leder, uten å være spesielt ydmyk.

Jeg konkluderer med at Tolles livssynskonstruksjon er en typisk hybridisering. Han følger to linjer, en bakover og en nå tidig, slik Gilhus, Helaas og Latour beskriver i hybridiserings teorien. Det han tar med inn i hybrididen sin er den meditative delen av yogaen, med kontroll av pust og tanker som viktige faktorer. Med det treffer han en av det postmoderne menneskets største utfordringer, nemlig behovet for å dempe stress, tankespinn og kaos. Det han videre gjør er å hente opp kristendommen og de indiske religionenes begreps bruk og gjør dem til sine egne ved å legge en noe annen betydning inn i dem. Et eksempel er hvordan det å være eller bli opplyst, går fra å defineres som slutt på lidelse i buddhismen (Tolle, 2008, s. 30) til å være noe man kan oppnå ved å kontrollere tankene sine og bli konsentrert (Tolle, 2008, s. 40) Det kan man oppnå allerede etter å ha lest Tolles bok og fulgt hans instruksjoner for hvordan kontrollere tanken sine.

Faktorene som er langs den nå tidige linjen er at utfordringen kan man løse selv. Det er kun forslag om dennesidig og relativ lette tiltak for å løse problemene. Faktisk kun å lese boken hans. Det er ingen forslag om å søke hjelp utenfor seg selv. Det er enkelt individet som søker råd om hvordan det selv skal kunne løse problemet. Det viser også at Tolle og det han tilbyr er et godt eksempel på en aktør som opererer innenfor det som kalles den subjektive vendingen. Mennesker søker løsninger som passer seg selv og sitt behov og der er forfatteren med sitt tilbud. Det er ikke for spesielt, ikke for spirituelt, men har et tilbud om det som veldig mange søker nemlig hjelp til å roe ned fra en stressende hverdag. Det er en tilpasset meditasjon og puste teknikk som tilbys, mantra og yoga øvelsene et ikke med.

Videre er det slik at det som kjennetegner spirituelle ledere i en livssynskonstruksjon er at de gir uttrykk for at motivasjonen deres kun er å hjelpe andre. De ønsker å gi folk det de selv har oppnådd. Det sier også Tolle. Han var i dyp krise, kom seg gjennom det og vil at andre som sliter også skal få hjelp. Det er slik at Tolle har blitt en velstående person og om ikke det er hovedmotivasjonene, så er det i alle fall en fin bieffekt av det han driver med. Han oppfordrer til å lese boken og de fleste kjøper den. Bare i Norge har den solgt i 35 000 eksemplarer.

Til sist vil si litt om hvor jeg mener Tolle plasserer seg i forhold til område innenfor nyreligiøsitet. Det fremstår som om Tolle er godt plassert i den delen av feltet som omtales både hos Helaas og Gilhus som helseorientert. Begge forfatterne pekte på at de mente dette feltet ville øke mest innenfor nyreligiøsitet. Nå, 15-20 år etter at de skrev bøkene sine, er det det man ser, det er det feltet som har størst oppslutning. Menneskers søken etter løsninger på plagene sine utenfor de etablerte religionene og etablerte helse aktørene er det største området og Tolle er en stor aktør innenfor dette feltet. Personlig kommer jeg til å følge med på utviklingen videre. Det blir spennende å se om det vil fortsette å være ett så sterkt helsefokus fremover, eller om man vil vende seg mot andre områder innenfor nyreligiøsitet. Det er ikke en statisk situasjon, det skjer stadig endringer.

5 Litteratur

Anker, Trine (2020). *Analyse i praksis, En håndbok for masterstudenter*. Cappelen Damm Akademisk.

Aukland, K. og Andersland, I. (2020) 10 uløste problemer. Krle, religion og etikk, 2020-2030. *KRLEpodden*

Barker, C. and Jane, E.A. (2016) *Cultural Studies, theory and practice*. Sage Publications Ltd

Berger, Peter L. (1993) *Religion, samfund og virkelighed*. Vidar forlaget, Oslo

Bergström, G og Boréus, K. (red) 2009. *Textens mening och makt. Metodebok i samhällsvetenskaplig text- og diskursanalyse*. Studentlitteratur

Bauer, M.W(2007) *Content Analysis. An Introduction to its Methodology*- By Klaus Krippendorff.

Blok, A. og Jensen, T.E (2009) *Bruno Latour- hybride tanker I en hybrid verden*. Hans Reitzels forlag

Botvar, P.K og Gresaker, A.K (2013) *Når troen tar nye veier. En studie av pendling mellom kristne og nyåndelige miljøer*. KIFO Stiftelsen Kirkeforskning.

https://www.kifo.no/wp-content/uploads/2016/09/Nar-troen-tar-nye-veier_Rapport_2013_1_web.pdf

Brandvik, P.O (2015) *Den nordiske modern heksen: Heksen fra Soknedal. Identitetskonstruksjon og religiøs hybridiseringsteori.* Mastergradsavhandling. Høgskolen i Telemark.

Bromley, D.G og Edelman, S. (2016) Eckhart Tolle

<https://www.wrlrels.org/no/2016/10/08/eckhart-tolle/>

From Words to Numbers. Narrative, Data and Social Science- By Roberto Franzosi *The British Journal of Sociology/ volume 58, issue2/ p. 329-331*

https://onlinelibrary-wiley-com.proxy.via.mf.no/doi/10.1111/j.1468-4446.2007.00153_10.x

Giddens, A. (1996) *Modernitet og selvidentitet.* Hans Reitzels forlag

Giddens, A. (1997) *Sociology. Third edition.* Polity Press

Gilhus, I. og Mikaelsson, L. (2005) *Kulturens refortrylling. Nyreligiositet i moderne samfunn.* Universitetsforlaget.

Heelas, P. and Woodhead, L. (2005) *The Spiritual Revelation. Why Religion is giving way to spirituality.* Blackwell Publishing.

Hylland Eriksen, T. (2019) *Globalisering. Åtte nøkkelbegreper.* Universitetsforlaget

Høeg, I.M (red) 2017 *Religion og ungdom.* Universitetsforlaget

Jacobsen, Knut A. (2004) *Yoga.* De norsk bokklubbene

Jeanrond, W. (1994) *Theological Hermeneutics. Development and significance.* SCM Press Ltd.

MacQueen, K. (2009, October 22) Eckhart Tolle vs. God. *Macleans.ca*
<https://www.macleans.ca/culture/eckhart-tolle-vs-god/>

Madsen, O.J (2018) *Generasjon prestasjon, hva er det som feiler de oss?* Universitetsforlaget

Mehren, T.M og Sky, J. (2007) *New Age*. Bokklubben

Skeie, M.A. En livssynsåpen skole for et livssynsåpent samfunn. *Skaperkraft-notat1/2014*

https://skaperkraft.no/_service/343997/download/id/443315/name/Skaperkraft-notat+1-2014_til+publisering.pdf

Tolle, E. (2008) *Det er nå du lever*. Cappelen Damm

Utdanningsdirektoratet (2020) *Læreplan i religion og etikk* (REL 01-02) Hentet fra

<https://www.udir.no/lk20/rel01-02/kompetansemaal-og-vurdering/kv172?lang=nob>

Wetlesen, J. (2008) *Mester Eckhart. Å bli den du er*. Bokklubben

